

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวินัยด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลา
ของนักเรียน โรงเรียนบ้านคอนหวานหัวหนอง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำเสนอ
ตามลำดับต่อไปนี้

1. การบริหารงาน โรงเรียน
2. การบริหารงานกิจการนักเรียน
3. งานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน
4. กลยุทธ์ในการพัฒนา
5. บริบทของ โรงเรียนบ้านคอนหวานหัวหนอง
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารงานโรงเรียน

การจัดการศึกษามุ่งเพื่อพัฒนาคนไทย เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความรู้ และ
มีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545
ซึ่งให้มีการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบาย
และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงและ
สถานศึกษา ดังที่ปรากฏในมาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและ
การจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะ
กรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษา
มีความคล่องตัว มีอิสระและมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษา
ได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง รัฐจึงกำหนดให้สถานศึกษา
เป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ

พุทธศักราช 2546 ในมาตรา 35 ว่าสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 6-7)

การบริหารงานโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยกฎหมายมีโครงสร้างในการบังคับบัญชาตามลำดับจากบนลงล่าง ดังนี้ คือ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) และสถานศึกษาหรือโรงเรียน โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในโรงเรียน บางโรงเรียนอาจจะมีตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา การบริหารงานในโรงเรียนแบ่งออกเป็น 4 งาน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งโรงเรียนอาจตั้งบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือ คุณภาพของผู้เรียน หมายถึงการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพ ได้จัดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน ตามภารกิจและขอบข่ายครอบคลุมงาน 4 ด้าน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนไว้ว่า

งานบริหารวิชาการ ถือเป็นงานหลักที่เป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนอย่างมีคุณภาพ ส่วนการบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไปนั้น ถือเป็นงานรองที่ช่วยสนับสนุน และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละงานทั้ง 4 งาน มีขอบข่ายงาน ดังต่อไปนี้

1. งานบริหารวิชาการ ถือเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้กับสถานศึกษามากที่สุด ด้วยมีเจตนาที่ต้องการให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลอย่างมีคุณภาพ

ขอบข่ายงานและภารกิจงานวิชาการ

- 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3 การวัดผลประเมินผล
- 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 1.7 การนิเทศการศึกษา
- 1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.11 การประสานร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. งานบริหารบุคคล งานบริหารบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษามีความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจหลักของสถานศึกษา เพื่อให้ดำเนินการด้านบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว ความมีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

ขอบข่าย และ ภารกิจงานบริหารบุคคล

- 2.1 การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง
- 2.2 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง
- 2.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 2.4 วินัยและการรักษาวินัย
- 2.5 การออกจากราชการ

3. งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงบประมาณของสถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

ของสถานศึกษา รวมทั้งการจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

ขอบข่าย และภารกิจของงานบริหารงบประมาณ

- 3.1 การจัดทำเสนอของบประมาณ
- 3.2 การจัดสรรงบประมาณ
- 3.3 การตรวจสอบการติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินงบประมาณ

และผลการดำเนินงาน

- 3.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 3.5 การบริหารการเงิน
- 3.6 การบริหารบัญชี
- 3.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

4. งานบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการจัดบริหารองค์การ การให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตามเป้าหมาย มาตรฐานและคุณภาพตามที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการให้บริการทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักสำคัญ โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ขอบข่าย และภารกิจงานบริหารทั่วไป

- 4.1 การดำเนินงานธุรการ
- 4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.7 การสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
- 4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.10 การรับนักเรียน

4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

4.14 การประชาสัมพันธ์การศึกษา

4.15 การส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล
ชุมชน องค์กร

4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

4.18 งานบริการสาธารณะ

4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

จะเห็นได้ว่าการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดงานที่เกี่ยวกับนักเรียนไว้ในงานกิจการนักเรียน ส่วนการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาได้กำหนดงานที่เกี่ยวกับนักเรียนไว้ในงานปกครองนักเรียน และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 5 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งการบริหารงานที่เกี่ยวกับงานกิจการ นักเรียนจะอยู่ในกรอบงานบริหารทั่วไป

ขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษาตามภารกิจและกรอบงานสรุปเป็น โครงสร้าง
ได้แผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษา

ที่มา : พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ด้วยดี มีความปกติสุขตลอดไป ถือเป็นภารกิจสำคัญของหัวหน้าสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักว่ากิจกรรมนักเรียนก็เหมือนกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องขอความร่วมมือประสานงานกับบุคคลทุกฝ่าย งานกิจกรรมนักเรียนจะสำเร็จตามเป้าหมายได้นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจกันของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การจัดกิจกรรมนักเรียนต้องยึดถือความสนใจของนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดถึงการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่สังคมให้มากที่สุด

การบริหารกิจการนักเรียนเป็นภารกิจหนึ่งในการบริหาร โรงเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เพราะภารกิจหลักของโรงเรียน คือการถ่ายทอดมวลประสบการณ์ในอันที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามและสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1. ความหมายของกิจการนักเรียน

นักการศึกษา นักบริหารการศึกษา ได้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียนไว้ อย่างหลากหลายสรุปได้ดังนี้

สุรพันธ์ ชันต์ทอง (2526 : 15) กล่าวว่า กิจการนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความร่วมมือของนักเรียนเอง เพื่อสนองต่อความต้องการและความเข้าใจอันเป็นแนวทางเสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของ นักเรียน กิจกรรมที่จัดขึ้นอาจไม่เกี่ยวกับกิจกรรมในห้องเรียน แต่อาจจะส่งเสริมกิจกรรมห้องเรียนให้มีคุณค่ามากขึ้นก็ได้ ส่วนมากมักจะจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน มีบรรยากาศเป็นกันเอง และมีครูที่ปรึกษาปฏิบัติงาน

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 217) ได้สรุปงานบริหารกิจการนักเรียนคือ การจัดกิจกรรมของนักเรียน การจัดบริการแนะแนว การจัดระเบียบวินัยของโรงเรียนและการบริการอื่น ๆ ที่จัดให้แก่ นักเรียน

ภิญโญ สาร (2536 : 204) การบริหารกิจการของนักเรียน หมายถึง การบริหาร และการติดตามบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน การสอนในห้องเรียน ช่วยให้เด็กมีความรู้และฉลาด มีไหวพริบรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และสภาพสังคม รู้จักใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538 : 132) ให้ความหมายว่า งานกิจการนักเรียน นักศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร การจัดสภาพแวดล้อม การพัฒนา กิจกรรม การให้สวัสดิการและการบริการแก่นักศึกษา งานกิจการนักเรียนนอกจากจะเสริม วัตถุประสงค์ของสถาบันด้วยการสอนการวิจัย การบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและการทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมแล้วยังมุ่งเน้นพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพิ่มเติมจากสิ่งที่การศึกษาใน ชั้นเรียน ไม่สามารถจัดให้ได้

นงเยาว์ กัลยาณลักษณ์ (2541 : 11) กล่าวถึงกิจการนักเรียนว่า หมายถึง การ ดำเนินงานกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจาก การเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย และจิตใจ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติ ที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความคิดไตร่ตรอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2543 : 4) ได้ให้ความหมายว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องตามปกติ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาส ได้พัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีคุณภาพ เหมาะสมที่จะออกไปทำงานใน โลกกว้างได้ต่อไป

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2544 : 6) กล่าวว่า งานด้านกิจการนักเรียนเป็นงาน ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี มีความปกติสุขตลอดจนการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน ให้กว้างขวาง ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่สังคมให้มากที่สุด

แคมป์เบลล์และคนอื่น ๆ (Campbell and others. 1972 : 108-111) ได้กล่าว ว่างานกิจการนักเรียนนั้น ได้แก่ งานบริหารด้านต่าง ๆ สำหรับนักเรียน ได้แก่ การศึกษาข้อมูล นักเรียน การบริการแนะแนวและเป็นที่ปรึกษา บริการทดสอบ บริการเยี่ยมบ้านและสงเคราะห์

บริการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการพูดและการได้ยิน บริการด้านการแพทย์และพยาบาล บริการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางกาย ทางอารมณ์ และเด็กปัญญาเลิศ งานดูแลพฤติกรรม ความประพฤติของนักเรียน

สตูฟส์ และคนอื่น ๆ (Stoops and others. 1981 : 331) ได้ให้ความเห็นว่าการบริหารกิจการนักเรียน คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้บริการแก่นักเรียนแต่ไม่ได้หมายถึงกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด ทั้งเป็นการให้ครูได้รู้จักนักเรียนรายบุคคลดีขึ้น จนสามารถช่วยเหลือเป็นรายบุคคลได้มากขึ้น

จากการให้ความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่างานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมศักยภาพการเรียนการสอนให้นักเรียนมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการดำเนินชีวิต รู้จักแก้ปัญหา และมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถของผู้เรียนต่อไป

2. จุดมุ่งหมายการบริหารงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนเป็นงานมุ่งเน้นการพัฒนาและฝึกทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ดังนั้น โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียนไว้ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของบุคลากรผู้รับผิดชอบในการดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียนดังนี้

วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2538 : 32) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจการนักเรียนว่า

1. เพื่อพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์และความสามารถทำงานกับผู้อื่น
2. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรับผิดชอบสามารถฝึกตนเองได้
3. เพื่อฝึกความคิดและการตัดสินใจของนักเรียนนักศึกษา
4. เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักเรียนนักศึกษา
5. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษาเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพในอนาคต และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษารู้จักทักษะทางสังคมรู้จักเสียสละทำงานให้ส่วนรวม

7. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษา พัฒนาลักษณะนิสัยความกตัญญูและความคิดที่ดี

8. เพื่อให้นักเรียนนักศึกษามีความสามัคคี

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2544 : 6) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียน ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนและชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน ได้ดำเนินไปด้วยดีมีความปกติสุขตลอดไป

2. พัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

3. พัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน ให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมให้ได้มากที่สุด

จากความมุ่งหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่างานกิจการนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. พัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน นักศึกษา ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของตลาดแรงงานและสังคม

2. ช่วยแก้ปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนนักศึกษา

3. ช่วยป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นแก่นักเรียนนักศึกษา

3. ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนมีขอบข่ายการดำเนินงานครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ดังนี้

กัญญา สาธร (2538 : 186) ได้แบ่งขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนเป็น 7 ด้านดังนี้

1. สำนะโนนักเรียนและการทำนายปริมาณนักเรียน

2. การเรียนรู้ การแบ่งกลุ่ม การเลื่อนชั้น

3. รายงานเกี่ยวกับนักเรียน

4. การรักษาระเบียบวินัย

5. การบริการแนะแนว

6. บริการสุขภาพ

7. กิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน

นงเยาว์ กัลยาลักษณ์ (2541 : 19) ได้สรุปขอบข่ายของการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนว่า มีขอบข่ายครอบคลุมงาน 4 ประการ คือ

1. งานสวัสดิการและบริการ ได้แก่ งานแนะแนว การจัดหาทุนการศึกษา สุขภาพอนามัยและงานด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบริการที่ฝ่ายกิจการนักเรียนจัดให้

2. งานกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ การกีฬา นันทนาการ การส่งเสริมวิชาการและการทำงานของนักเรียน

3. งานควบคุม ได้แก่ งานระเบียบวินัยนักเรียนนักศึกษา การปกครองและการควบคุมดูแล

4. งานบริการทางวิชาการ ได้แก่ การปฐมนิเทศ การปัจฉิมนิเทศ การสอนซ่อมเสริมและการจัดอบรมพิเศษต่าง ๆ ที่ฝ่ายกิจการนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

วรเวทย์ บุญมา (2541 : 16) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน ออกเป็น 4 ด้านคือ

1. การจัดทำทะเบียนประวัติ
2. การปกครองนักเรียนและวินัยในโรงเรียน
3. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ
4. การจัดกิจกรรมนักเรียน

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2544 : 15) ได้สรุปขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียน โดยจำแนกเป็น 3 ด้านคือ

1. การปกครองและการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน
2. การบริหารและจัดสวัสดิการต่าง ๆ
3. กิจกรรมนักเรียน

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นับตั้งแต่ นักเรียนเข้าเป็นสมาชิกในโรงเรียนจนจบออกจากโรงเรียน ในขณะที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน ผู้บริหารต้องจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนให้นักเรียนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และสังคมมีความเป็นประชาธิปไตยจนสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ งานบริหารกิจการนักเรียนเป็นการส่งเสริมในการพัฒนาที่สำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของนักเรียน ทั้งในขณะที่อยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

งานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

1. ความหมายของวินัย

คำว่า “วินัย” (Discipline) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 292) ให้ความหมายคำว่า วินัย หมายถึง มาตรการที่สร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคม ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับที่แต่ละสังคมได้กำหนดไว้

เอ็ด สาระภูมิ (2530 : 13) ให้ความหมายคำว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผน ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีระเบียบ

ราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 756) ให้ความหมายคำว่า วินัย หมายถึง การอยู่ใน ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ได้แก่การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ได้ บัญญัติไว้แล้ว นอกจากนี้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของ วินัย ไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีลิลก (2532 : 67) ได้สรุปว่า วินัย มีความหมายได้ 2 นัย คือ

1. ความหมายในทางรูปธรรม คือ ปทัสถานแห่งความประพฤติ ซึ่งกำหนด ไว้เป็นข้อปฏิบัติ หรือแบบแผนสำหรับคนในหน่วยงานใหญ่ ในหมู่เหล่า ในวงการแต่ละแห่ง ซึ่งจะเรียกข้อปฏิบัติหรือแบบแผนที่กำหนดไว้หรือมุ่งหวังสำหรับคนในวงการณ์นั้นว่า “วินัย”

2. ความหมายในทางนามธรรม หมายถึง ลักษณะเชิงพฤติกรรม (Behavior) ที่แสดงออกมาเป็น

2.1 การปฏิบัติตามข้อปฏิบัติตามคำสั่งระเบียบแบบแผน

2.2 การควบคุมตนเองให้มีความเป็นระเบียบ ให้อยู่ในแบบแผน หรือให้ ตั้งใจทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์

สุชา จันทน์เอม (2533 : 213) ให้ความหมายไว้ว่า วินัย หมายถึง แบบแผน ของพฤติกรรมที่วางไว้โดยตัวเองหรือหมู่คณะ เพื่อเป็นแนวทางที่จะกำหนดให้ตัวเองและหมู่คณะ ได้ปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายปลายทางที่ตั้งไว้

ถาวร วิชาพง (2540 : 40) ให้ความหมายคำว่า วินัย หมายถึง การอยู่ใน ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคม ดังนั้นการเสริมสร้างวินัยให้นักเรียนจึงควรครอบคลุม ถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ให้สามารถประพฤติตนอยู่ในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ ของ โรงเรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม

โชติ บุญนิธิวิช (2541 : 18) ได้กล่าวว่าวินัย เป็นระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้บุคคลเ้าควบคุมความประพฤติของตน ในการปฏิบัติตามแบบแผน

ข้อบังคับ เพื่อให้บุคคลอยู่ในความถูกต้อง มีเหตุผลที่จะทำให้บุคคลเป็นคนดี เพื่อความสงบสุขในชีวิตตน

จากความหมายทั้งหมดที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนข้อบังคับที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคลในสังคม เป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลอยู่ในระเบียบแบบแผนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบและความสงบสุขของสังคม

2. ความสำคัญของวินัย

วินัยเป็นข้อปฏิบัติที่ใช้ควบคุมความประพฤติของตน เพื่อให้เกิดเป็นระเบียบในสังคม ดังนั้น ระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของระเบียบวินัยไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 239) กล่าวว่า เป็นการช่วยเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคตจะได้ใช้สิทธิเสรีภาพ และความรับผิดชอบอย่างถูกต้อง ช่วยสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน หากขาดระเบียบวินัย การดำเนินงานของโรงเรียนจะเต็มไปด้วยอุปสรรค

เชาว์ มณีวงศ์ (ม.ป.ป. : 168) กล่าวว่า เป็นการช่วยให้นักเรียนควบคุมดูแลตนเองและสังคมส่วนรวมได้ด้วยความสะดวก เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการเล่าเรียน การทำงานช่วยนำคนไปสู่การทำความดี ความเจริญ เว้นข้อห้าม ทำตามคำสั่งบางประการ เพิ่มพลังในการทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สังคมเป็นสุข ไม่ขัดแย้ง เกิดความสามัคคี ดำรงตนอยู่ในสังคมและทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

สรุปความสำคัญของวินัยได้ว่า วินัยช่วยเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้สึกนึกคิดและความเคยชินที่จะประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดีงาม เป็นมาตรฐานระหว่างความประพฤติของกลุ่มบุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์การ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาวินัยในโรงเรียน

การรักษาวินัยในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนที่มีความเกี่ยวข้องพึงตระหนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนต้องค้นหาสาเหตุปัญหาให้ได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลทำให้นักเรียนไม่มีวินัยมีสาเหตุมาจากอะไร เพราะเมื่อทราบสาเหตุแห่งปัญหาดังกล่าวแล้วก็จะได้หาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้ถูกต้องต่อไป

ภิญโญ สาร (2538 : 300) กล่าวถึงสาเหตุที่นักเรียนขาดวินัย ดังนี้

1. ตัวนักเรียนเอง เช่น มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ สังคม ลักษณะเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์สุขภาพอ่อนแอ ขาดความอบอุ่น ขาดการเอาใจใส่ตลอดจนสติปัญญาไม่ดี เป็นต้น

2. กลุ่มเพื่อนนักเรียนเอง เช่น เพื่อนชักชวนให้ก่อการทะเลาะวิวาท หรือ การสร้างบรรยากาศที่ตึงเครียดเกิดขึ้นในโรงเรียน

3. โรงเรียน เช่น ปัญหาจากครู อาจารย์ ทศนคติของครูที่มีต่อนักเรียน ซึ่งอาจเป็นไปในทางไม่ดีตลอดเวลา จนเป็นเหตุให้นักเรียนไม่มีความสุขในโรงเรียน อาคารสถานที่สภาพทั่วไปในห้องเรียน วิธีการสอนของครู ความเข้าใจในวิชาที่ครูสอน สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี และกฎระเบียบของโรงเรียน เป็นต้น

4. สภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น สภาพครอบครัวไม่สมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บ้านไม่ดี

5. สภาพสังคมโดยรวมของบ้านเมือง อยู่ในสภาพไม่ดี มีส่วนทำให้นักเรียนไม่ดีไปด้วย โดยเฉพาะตัวอย่างของผู้ใหญ่ที่ขาดวินัย

สรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางวินัยของนักเรียน คือ

1. สภาพตัวนักเรียนเอง

2. สภาพครอบครัว

3. สภาพสิ่งแวดล้อมในบ้าน

4. สภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

5. สภาพสังคมโดยส่วนรวม

กรมสามัญศึกษา (2540 : 1) สาเหตุของความประพฤติที่เป็นปัญหาทางวินัย อาจแยกเป็น 3 ประการ คือ

1. สภาพสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลง และความขัดแย้งด้านค่านิยม เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่เกิดการเอาใจเอาเปรียบ และแข่งขันกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อเยาวชนเป็นอย่างมาก

2. สภาพครอบครัวที่มีปัญหา เช่น สภาพครอบครัวที่มีปัญหาแยกกันอยู่เนื่องจากความจำเป็นด้านอาชีพ ความแตกร้างในครอบครัว การดิ้นรนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้บิดามารดาไม่มีเวลาที่จะอบรมสั่งสอนลูกหลาน

3. สภาพในโรงเรียน โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอม และพัฒนา พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ให้เกิดในตัวนักเรียน แต่เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้น เนื้อหาวิชา และการจัดครูเข้าสอนเป็นรายวิชา และครูหนึ่งคนสอนนักเรียนจำนวนมาก ทำให้ครู รู้จักนักเรียนทุกคนไม่ถ่องแท้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนส่วนใหญ่เป็นไปอย่างผิวเผิน การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร

มาลี จูทา (2542 : 287-288) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุการที่ นักเรียนประพฤติผิดวินัยนั้น อาจจะมีสาเหตุจากสิ่งต่อไปนี้คือ

1. สภาพเกี่ยวกับตัวนักเรียน นักเรียนอาจมีปัญหาในด้านต่อไปนี้

1.1 สภาพร่างกาย เช่น สุขภาพไม่ดีก็นั่งหลับในห้องเรียน หิวบ่อยจึงชอบ รับประทานอาหารในห้องเรียน อารมณ์หงุดหงิดบ่อย ๆ

1.2 สภาพส่วนตัว อาจจะทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น เตะฟุตบอล โคนกระจกแตก ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง โวยวายในขณะที่เรียนหนังสือ ต้องการแสดงพฤติกรรม เค้นและดั่ง แต่งกายผิดระเบียบ ชอบเลียนแบบความประพฤติที่ไม่ดีของผู้อื่น พุดจาไม่สุภาพ

1.3 สภาพทางจิต เช่น เป็นนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่หย่าร้างกันหรือ ทะเลาะกันเป็นประจำ ทำให้นักเรียนสุขภาพจิตเสีย จึงชอบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่เสมอ

2. สภาพสิ่งแวดล้อม นักเรียนอาจมีปัญหาสืบเนื่องมาจากสภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.4 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่ดี เช่น โรงเรียนไม่น่าอยู่แออัดเกินไป อากาศ ไม่ดี มีสิ่งรบกวนต่าง ๆ ทั้งเสียงและกลิ่น

1.5 เพื่อน ๆ ไม่ดี เช่น นักเรียนถูกเพื่อน ๆ รังแก

1.6 สิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน เช่น สภาพการจราจรติดขัด ทำให้นักเรียน มาโรงเรียนสาย

3. ครู เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดปัญหาด้านวินัย ได้แก่

3.1 ครูมีบุคลิกภาพไม่ดี พุดจา วางตัว และแต่งกายไม่เหมาะสม

3.2 ครูไม่เตรียมการสอน เข้าห้องเรียนแล้วเริ่มต้นดูค่านักเรียน

3.3 ครูขาดความชำนาญในการสอน สอนตะกุกตะกัก ทำให้เป็นที่น่าเบื่อหน่าย และนักเรียนขาดความสนใจ

3.4 ครูไม่ยุติธรรม มีอคติต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนเสื่อมศรัทธาในตัวครู

3.5 ครูขาดเทคนิควิธีในการสอนที่ดี เช่น สอนไม่รู้เรื่อง

3.6 ครูขาดเทคนิควิธีในการอบรมนักเรียน ครูอบรมนักเรียนไม่เป็น

จากเอกสารที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาทางวินัย คือจากตัวนักเรียนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สติปัญญา จากสภาพครอบครัวที่อาจจะเป็นเรื่องจากการอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ จากสภาพแวดล้อมที่โรงเรียน คือ ครู กลุ่มเพื่อน และจากสภาพสังคมภายนอกโรงเรียน

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำผิดระเบียบวินัยของนักเรียน

เด็กเกรที่มาอยู่ร่วมกับเด็กอื่นๆ ในโรงเรียนนั้นเป็นเด็กที่ทำผิดวินัย ในความถี่สูงกว่าเด็กประเภทอื่นๆ ในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนไม่สามารถปฏิเสธการรับเด็กเกรได้ จำเป็นจะต้องรับและสอนเด็กทุกคน ตามกฎหมาย การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความพยายามที่จะเข้าใจเด็กที่ทำผิดวินัยและพยายามควบคุมความประพฤตินั้น ทฤษฎีที่เกี่ยวกับเด็กเกรให้แนวคิดในการออกแบบการบริหารกิจการนักเรียนในส่วนนี้ได้เป็นอย่างดี (ธีรวิภา ประทุมพรรัตน์, 2534 : 30-32)

4.1 ทฤษฎีเอกปัจจัย (Single Factor Theory) สาระสำคัญของทฤษฎีนี้ อยู่ที่ว่าเด็กเกรทำผิดเพราะสาเหตุเพียงอย่างเดียวหรือปัจจัยเดียว เช่น ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ปัจจัยความบกพร่องทางร่างกาย ปัจจัยความบกพร่องทางจิตใจ หรือปัจจัยความจน

4.2 ทฤษฎีคุณลักษณะประจำตัว (Personal Traits Theory) สาระสำคัญในทฤษฎีนี้ อธิบายว่า ลักษณะร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และลักษณะอื่น ๆ ไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกรเป็นอาชญากร เว้นแต่ลักษณะเท่านั้นที่เกิดความคิดผิดปกติแปรปรวน หรือบกพร่อง หรือพิการ ถึงขนาดเด็กไม่สามารถสัมพันธ์กับสังคมหรือสิ่งแวดล้อมได้ หรือไม่สามารถร่วมกับคนอื่น หรือกลุ่มเพื่อนได้ จึงจะถือว่าลักษณะดังกล่าวเป็นสาเหตุแห่งความเกรของเด็ก

4.3 ทฤษฎีสถาวจิต (Psychogenic Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Kaufman สาระสำคัญในทฤษฎีนี้ อธิบายว่าเด็กเกรกระทำผิดเนื่องจากสาเหตุการขาด หรือการไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิต บิดามารดาแยกกันอยู่ชนิดบ้านแตก และเนื่องจากสาเหตุเด็กไม่ได้พัฒนาทางเพศที่สมบูรณ์จึงทำให้ใจเป็นทุกข์มองโลกในแง่ร้าย ระบาย ต่อสู้ กระวนกระวายใจ

4.4 ทฤษฎีความเชื่อมโยงที่แตกต่างกัน (Differential Association Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Sutherland อธิบายว่า ขนาดความเกรและกระทำความผิดของเด็กขึ้นอยู่กับขนาดของการคบหาสมาคมกับเพื่อนในกลุ่ม และการเรียนรู้จากเพื่อน ๆ ในกลุ่ม

4.5 ทฤษฎีวัฒนธรรมรอง (Subculture Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Cphen อธิบายว่า เด็กเกรแสดงพฤติกรรมขัดแย้งกับความประพฤตินมาตรฐานของผู้ใหญ่ในสังคม ทั้งนี้ เพราะเด็กยึดความประพฤติในวัฒนธรรมรอง หรือวัฒนธรรมย่อยของพวกตน เช่น การแต่งกาย การไว้ทรงผม จึงไม่ถูกต้องตามที่ผู้ใหญ่คาดหวัง ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตน เด็กเกรจะรวมกลุ่มสร้างแบบแผนความประพฤติของพวกตนขึ้นมา เพื่อแก้ไขความขัดแย้งเช่นว่านั้น

4.6 ทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Lambross อธิบายว่า กะโหลกศีรษะของเด็กเกรหรืออาชญากรโดยกำเนิดผิดปกติ คือไม่ได้สัดส่วนที่ปกติ เช่นขากรรไกรล่างยาวกว่าขากรรไกรบน ลักษณะเช่นนี้ถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ได้

4.7 ทฤษฎีประสมส่วน (Containment Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Reklless ได้้อธิบายว่า เด็กจะยับยั้งพลาดเกรได้ถ้ามีกลไกผสมส่วนมาควบคุมไว้ในระดับสูง คือกลไกภายนอกได้แก่ความรักห่มุภณะ ความผูกพันทางสังคมกับผู้อื่น กลไกภายใน ได้แก่การควบคุมตนเองความคาดหวังที่ตนเองปรารถนา เจตคติที่มีต่อตนเอง ความรับผิดชอบ ความอดทนต่อความคับข้องใจ การหาสิ่งชดเชยมาทำให้เกิดความพึงพอใจ แรงผลักดันที่ทำให้เด็กเกรและกระทำผิด คือแรงกดดันทางสังคม เช่น แรงกดดันจากความขัดแย้งในสังคม การทะเลาะวิวาทภายในครอบครัว การถูกเอารัดเอาเปรียบ การขาดโอกาสในการศึกษาและประกอบอาชีพ และมีฐานะ ไม่ทัดเทียมกับชนชั้น นอกจากนี้มีแรงดึงดูดจากสังคม เช่น การคบเพื่อนเลว ๆ การรวมกลุ่มกับผู้กระทำผิด การถูกชักจูง การถูกข่มขู่ การถูกเชื่อเชิญให้กระทำผิด อีกประการหนึ่งคือแรงปรารถนารัก แต่ได้เกลียด ปรารถนารวยแต่ได้จน เหล่านี้เป็นรากเหง้าให้เด็กเกรมีพฤติกรรมผิดวินัย

4.8 ทฤษฎีไร้ระเบียบ (Anomie Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Merton ได้้อธิบายว่า เด็กจะยึดเอาเป้าหมายและปทัสถานของสังคมเป็นเกณฑ์ในระดับการวัด ชัน ฐานะ ชื่อเสียง เกียรติยศและอำนาจ และถือเอาสิ่งดังกล่าวมาเป็นมาตรฐานในการวัดความสำเร็จ ในการดำเนินชีวิต เมื่อไรก็ตามที่เด็กไปไม่ถึงมาตรฐานและปทัสถานนั้น ด้วยเหตุอุปสรรคขัดขวางพฤติกรรมเกร และประพฤติผิดวินัยจะตามมา

4.9 ทฤษฎีปัจจัยพหุคูณของโอกาส (The Multiple Factor of Causality Theory) เจ้าของทฤษฎีคือ Berlin ได้้อธิบายว่า เด็กเกรและทำผิดวินัยด้วยสาเหตุ ทั้งสาเหตุทางด้านกายภาพ และสาเหตุด้านสังคม ซึ่งเสริมสอนให้กระทำผิดเรื่อยไป ความจน ความผิดหวัง การไม่ได้รับความอบอุ่น คือรากเหง้าให้เด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่อคนอื่น ๆ และมีพฤติกรรมเกรประพฤติผิดวินัย

จากทฤษฎีทั้ง 9 ทฤษฎีที่ยกมาข้างต้น เป็นที่เข้าใจว่าเด็กที่ผิดวินัยหรือเด็กเกเรนั้น สาเหตุแห่งความเกเรมีมากมายหลายตัวแปร ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนที่มีหน้าที่ควบคุมความประพฤติ และระเบียบวินัยนักเรียน จึงทำความเข้าใจแยกแยะแนวคิดในทฤษฎีออกมาสร้างระบบการบริหาร เพื่อควบคุมความประพฤติของเด็กซึ่งมีสาเหตุแตกต่างกันออกไป ผู้บริหารโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุมความประพฤตินักเรียนควรตระหนักในสามประการ คือ ประการแรก ทำความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กแล้วเทียบเคียงกับทฤษฎี ประการที่สอง พยายามทำนายว่าถ้าเหตุต่าง ๆ ที่ทฤษฎีกล่าวถึงลดลง หรือหมดไป จะช่วยลดหรือขจัดปัญหาเด็กเกเรและประพฤติผิดวินัยหรือไม่ ประการสุดท้าย ก็มองหาวิธีควบคุมไม่ให้เกิดพฤติกรรมผิดวินัยหรือพฤติกรรมเกเรขึ้นอย่างมีแผน การบริหารจัดการนักเรียนด้านควบคุมความประพฤติ และระเบียบวินัยของนักเรียนนั้น ผู้บริหารจะต้องยึดทฤษฎีเป็นหลัก เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุด

5. วิธีการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียน

วิธีที่ได้ผลดีนั้น ชีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2543 : 32-39) ได้อธิบายไว้ว่า มิได้มีวิธีเดียวที่ดีที่สุดใช้แก้ปัญหาได้ผลทุกกรณีไป ผู้บริหารจะต้องศึกษาหลาย ๆ วิธีเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และ พอสรุปวิธีการใหญ่ได้ 2 วิธีดังนี้

5.1 การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยที่ใช้วิธีการลงโทษ วิธีนี้ผู้บริหารโรงเรียนใช้ระเบียบของโรงเรียนและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการเป็นเครื่องมือวัดว่านักเรียนคนใดกระทำผิดวินัยหรือไม่ ควรลงโทษสถานใด นับตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือน เขียนทำทัณฑ์บน สั่งพักการเรียน ให้ออก และคัดชื่อออก ซึ่งส่วนใหญ่เชื่อว่าการลงโทษจะสามารถยุติพฤติกรรมผิดวินัยของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ดี ทั้ง ๆ ที่นักบริหารสมัยใหม่ยังถกเถียงกันอยู่ว่าจะได้ผลดีตามความเชื่อหรือไม่ อย่างไรก็ตามนักบริหารเชื่อว่าการควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน ชนิดที่มีการลงโทษจะได้ผลดีต่อเมื่อปฏิบัติตามหลักการต่อไปนี้

5.1.1 หลักความกระจ่างชัด (Clarification Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงพิจารณาปัญหาที่นักเรียนทำผิดวินัยให้เห็นกระจ่างชัด ก่อนการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการลงโทษ

5.1.2 หลักเมตตา (Kindness Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้หลักเมตตาธรรมเข้าประกอบ การลงโทษทางวินัยนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเปลี่ยนนิสัยที่ไม่พึงปรารถนา พึงเข้าใจและให้เวลาสำหรับการเปลี่ยนแปลง การลงโทษทางวินัยจำเป็นต้องนำหลักเมตตาเข้ามาพิจารณาด้วย

5.1.3 หลักสาเหตุ (Cause Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงมองหาสาเหตุที่เด็กทำผิดวินัย และพิจารณาแก้ไขเฉพาะสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเท่านั้น

5.1.4 หลักความร่วมมือ (Cooperation Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน เข้ามาร่วมในการแก้ปัญหาก่อนการลงโทษทางวินัยแก่นักเรียน ถ้ามีความจำเป็น หมายความว่า ถ้าปัญหาทางวินัยเกิดขึ้นในโรงเรียน โรงเรียนรับผิดชอบในการแก้ปัญหาฝ่ายเดียว ถ้าปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัว ครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา และปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกับโรงเรียนด้วย

5.1.5 หลักประนีประนอม (Compromise Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้การประนีประนอม เช่นถ้าครูและนักเรียนขัดแย้งกันในเรื่องการแต่งกาย ทรงผม ตลอดจนการสูบบุหรี่ ก็ต้องใช้วิธีตกลงแบบพบกันครึ่งทางไม่รุนแรง

5.1.6 หลักยกย่องชมเชย (Admiration Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงให้คำยกย่องชมเชย แก่นักเรียนที่ให้ความร่วมมือกับการแก้ไขปัญหาคความประพฤติผิดระเบียบวินัย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมืออีกต่อไป

5.1.7 หลักความเหมาะสม (Appropriateness Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึง ความเหมาะสมของความผิดที่กระทำและโทษที่ควรจะได้รับ

5.1.8 หลักอธิบายให้เข้าใจ (Explanation Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียน ต้องอธิบายให้นักเรียนที่ทำผิดวินัยทราบว่าเขาได้ทำอะไรผิด และโทษที่จะได้รับคืออะไร ก่อนการลงโทษทุกครั้ง

5.1.9 หลักเหตุผล (Reason Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงใช้ความคิดและเหตุผลแห่งความคิดของนักเรียนอย่างรอบคอบ และการตัดสินใจลงโทษต้องกระทำเมื่อมีเหตุผลสำคัญคือนักเรียนมีเจตนากระทำความผิด เพราะจะช่วยให้แก่นักเรียนที่ทำผิดยอมรับและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาคความผิดวินัยมากกว่า

5.1.10 หลักปลอดอคติ (Biaslessness Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงพิจารณาความผิดของนักเรียนโดยปลอดอคติ เพราะจะช่วยให้เกิดความยุติธรรม ความเหมาะสม ความรู้สึกดี และการให้ความร่วมมือแก้ปัญหาคความประพฤติผิดวินัยมากขึ้น

5.1.11 หลักความสงบ (Calm Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงระลึกเสมอว่า การลงโทษนักเรียนต้องไม่กระทำในเวลาที่มีอารมณ์โกรธ เพราะตีหน้า ทำทาง น้ำเสียง ในขณะที่นั้น จะทำให้ผู้ได้รับการลงโทษรู้สึกว่ารุนแรงกว่าที่มีอารมณ์สงบ

5.1.12 หลักไร้ความเหี้ยมโหด (Terriblelessness Principle) ตามหลักนี้ผู้บริหารโรงเรียนพึงระลึกเสมอว่า การลงโทษต้องไม่เหี้ยมโหดทารุณ

5.2 การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยที่ไม่ใช้วิธีการลงโทษ แนวคิดเรื่อง การควบคุมความประพฤตินักเรียนที่ไม่ต้องมีการลงโทษนี้เป็นแนวคิดใหม่ของนักบริหาร นักการศึกษา ซึ่งมีความเห็นว่า การควบคุมความประพฤติ ระเบียบวินัยนักเรียนโดยวิธีการ ลงโทษนั้นสามารถยุติพฤติกรรมของนักเรียนได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น ควรส่งเสริมให้นักเรียน ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีอย่างถาวร โดยใช้วิธีการที่ไม่ต้องลงโทษดังต่อไปนี้

5.2.1 วิธีชักจูงแนะนำ (Persuasion and Exoneration) หมายถึงความพยายาม พุดชักจูงแนะนำ ของผู้บริหาร โรงเรียนหรือครูที่นักเรียนไว้วางใจ ให้มีความเข้าใจว่านักเรียนยังมี โอกาสที่จะทำถูก และให้โอกาสในการปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยที่เหมาะสม

5.2.2 วิธีให้คำปรึกษาหารือ (Counseling) หมายถึง ความพยายามของผู้ให้ คำปรึกษาหารือที่จะให้นักเรียนที่ทำผิดวินัย รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และนำตนเองให้ไปสู่ ความประพฤติที่ไม่ผิดวินัย วิธีนี้ช่วยให้นักเรียนมีศักยภาพ คือคิดหาวิธีการช่วยตนเองได้ถูกต้อง เหมาะสม นับเป็นวิธีการที่ได้ผลดี อย่างไรก็ตามวิธีนี้จะได้ผลมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับทักษะ ของผู้ให้คำปรึกษาดูด้วยว่าเป็นผู้ที่นักเรียนให้ความไว้วางใจและเชื่อถือมากน้อยเพียงไร

5.2.3 วิธีซ่อมเสริมปรับปรุงปัญหาการเรียนอ่อน (Remedial Learning) วิธีนี้ เป็นความพยายามของผู้บริหาร โรงเรียนและครู ในการช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อนให้เรียนดีขึ้น ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่า การเรียนอ่อนเป็นสาเหตุหนึ่งของการทำผิดวินัยนักเรียน ถ้าจัดปัญหา การเรียนอ่อนได้ นักเรียนจะเลิกทำผิดวินัย วิธีนี้ช่วยให้นักเรียนไม่หนีเรียน สนใจเรียนและ หันมาประพฤติตนตามระเบียบวินัยของโรงเรียน

5.2.4 วิธีเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้นักเรียน (Changing Environment) หมายถึง ความพยายามของผู้บริหาร โรงเรียนและครู ในการปรับเปลี่ยน สิ่งแวดล้อมรอบตัว นักเรียนที่มีอิทธิพลให้นักเรียนกระทำความผิด ให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่พึงปรารถนา สิ่งแวดล้อม ดังกล่าวหมายรวมถึง ห้องเรียน ระเบียบของห้องเรียน กฎและนโยบายของโรงเรียน ครูและ วิธีสอนของครูเป็นต้น

5.2.5 วิธีอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) หมายถึง การจัดสถานการณ์ให้ นักเรียนได้นั่งล้อมวงกันอภิปรายเป็นกลุ่มในหัวข้อที่กำหนดให้ เช่น จำเป็นอย่างไรที่เราต้อง ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนและของกระทรวงศึกษาธิการ จำเป็นอย่างไรที่คนต้องประพฤติดี มาตรฐานของการประพฤติดีนั้นมีอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างการประพฤติดีแล้วได้รับผลตอบแทน ที่ดีซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนอยากทำความดีและอยู่ในระเบียบวินัยมากยิ่งขึ้น

5.2.6 วิธีเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึง การเร่งความถี่ของพฤติกรรมให้ แสดงออกมากขึ้น และกระทำซ้ำหลังจากที่ได้รับการเสริมแรงให้เกิดความพึงพอใจมาแล้ว จะ

ช่วยให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนา และงดเว้นพฤติกรรมผิดวินัยเป็นวิธีการควบคุมความประพฤตินักเรียนที่ได้ผลดีมากสำหรับนักเรียนที่มีอายุน้อย โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษา

5.2.7 วิธีให้เบี้ยอรรถกร (Token Economy) เป็นวิธีเสริมแรงชนิดหนึ่งด้วยการให้สิ่งของเป็นตัวเสริมแรง เช่น ให้เหรียญ ให้ดาวหรือให้คะแนน เมื่อนักเรียนได้รับไว้มาก ๆ จะเกิดความภูมิใจและพอใจที่จะปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบวินัยเป็นอย่างดี เช่น การแต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน ตรงต่อเวลาในการเข้าแถวเคารพธงชาติ การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย การเข้าห้องเรียนตรงตามเวลา การพูดจาสุภาพเรียบร้อย การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น การรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและหมู่คณะ เป็นต้น

5.2.8 การให้รางวัลทางวาจา (Verbal Reward) หมายถึงการยกย่องชมเชย ประสมประสานกับการพยักหน้า เอามือแตะไหล่ ยิ้มแย้ม เมื่อพบว่านักเรียนแสดงพฤติกรรมดี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและการทำซ้ำ เป็นการเร่งพฤติกรรมที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนและเป็นการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา หรือพฤติกรรมผิดระเบียบวินัยนักเรียนลง

โดยสรุปแล้ว การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียนที่ไม่ต้องลงโทษนั้นสามารถกระทำได้หลายวิธี บางวิธีอาจเหมาะกับเด็กเล็กบางวิธีเหมาะกับเด็กโต บางวิธีเหมาะกับเด็กทั้งสองประเภท ผู้บริหารโรงเรียนพึงพิจารณาเลือกใช้ให้เกิดความเหมาะสม การใช้วิธีการดังกล่าวจะเกิดผลดีอย่างไรถ้าผู้ใช้มีทักษะในการใช้และกระทำได้ในเวลาพอดี ที่เด็กกำลังต้องการ และเป็นที่น่าสนใจว่าวิธีนั้นเป็นคาบสองคมคือ มีทั้งผลดีและผลเสียเช่นวิธีการให้เบี้ยอรรถกรนั้น ถ้าให้บ่อยเกินไปอาจทำให้เด็กรู้สึกว่าได้มาง่าย ๆ ไม่น่าภาคภูมิใจหรือไม่ก็อาจนำไปสู่การเข้าใจผิด คือ ต้องได้รางวัลเป็นสิ่งตอบแทนจึงจะแสดงพฤติกรรมดี ซึ่งจะเกิดผลทางลบขึ้นคือได้นิสัยติดสินบน ฉะนั้นผู้บริหารพึงส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพิจารณาเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมเป็นดีที่สุด

6. การดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

การเสริมสร้างวินัยนักเรียนเป็นการกำหนดแนวปฏิบัติของโรงเรียน โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดและเผยแพร่ให้เข้าใจแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและถือปฏิบัติตามขอบข่ายในแต่ละด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21) ให้แนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนไว้ 5 ประเภทคือ

1. การทำให้เกิดพฤติกรรมเคยชิน โดยให้บุคคลรู้เห็นและปฏิบัติพฤติกรรมที่ดีเพื่อเป็นฐานและปฏิบัติต่อเนื่องจนเกิดเป็นพฤติกรรมเคยชินที่ดี

2. การใช้วัฒนธรรมในสังคม เป็นแนวปฏิบัติผสมผสานกับหลักการทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน เช่น การทำความเคารพด้วยการไหว้เมื่อพบผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่เด็กทำได้โดยง่าย แต่การเข้าแถวไม่ใช้วัฒนธรรมไทยเด็กไม่ได้เห็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ ดังเช่นการไหว้ของไทย ดังนั้นการไหว้จึงง่ายต่อการปฏิบัติมากกว่าการเข้าแถว

3. การใช้องค์รวม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจ พฤติกรรมและสติปัญญา ซึ่งเป็นหลักการทางการศึกษาและหลักการพัฒนาจริยธรรมคือ มีความเข้าใจในความสำคัญของสิ่งที่จะกระทำมีความพอใจและยอมรับในสิ่งที่กระทำ ยอมรับไปสู่ความร่วมมือในการกระทำ

4. การใช้แรงหนุนสภาพจิต เป็นการตั้งความมุ่งมั่นหรืออุดมการณ์และพยายามปฏิบัติตามเป้าหมายที่มุ่งมั่นไว้ ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปรียบเทียบแม้ความภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติหากใช้มากเกินไปจะกลายเป็นดูถูก ดูหมิ่นผู้อื่น อันเกิดจากการเปรียบเทียบและพึงพากำลังใจจากภายนอก

5. การใช้กฎเกณฑ์บังคับ เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดวินัยได้ชั่วระยะหนึ่งเมื่อไม่มีผู้เฝ้าควบคุมวินัยก็จะหายไปจึงเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง

อัญญา ประสานชาติ (2545 : 7-10) ได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนไว้ดังนี้

1. จัดทำข้อตกลงในการปฏิบัติตามภายในห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ทราบความคาดหวังพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งข้อตกลงต้องร่วมกันเห็นชอบระหว่างครูกับนักเรียน เมื่อมีการกระทำผิด ข้อตกลงก็มีวิธีการทบทวนด้วยวิธีใหม่ เพื่อจะได้ไม่บ่น พูดซ้ำซากพร่ำเพรื่อชวนให้เกิดความเบื่อหน่ายและมีอารมณ์อยากต่อต้าน

2. เมื่อมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น ศึกษสาเหตุให้ชัดเจน แล้วช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขวิธีแก้ปัญหาที่หลากหลาย โดยมุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน คือแก้ปัญหาเพื่อเป็นแนวทางให้เด็กคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองต่อไป พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้ากิจกรรมในชั้นเรียนทำสิ่งซ้ำๆ ไม่น่าสนใจ ต่ำกว่าความสามารถของเด็กหรือสูงกว่าความสามารถของเด็กที่จะทำสำเร็จได้เด็กก็จะหาทางออกอย่างอื่นที่ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมตามมา ดังนั้นจึงต้องหาสาเหตุของพฤติกรรมให้พบก่อนจึงจะแก้ปัญหาได้ตรงจุด

3. ครูเป็นแบบอย่างให้ มีข้อตกลงกันอย่างไรครูก็ควรทำเป็นตัวอย่างในเรื่องเหล่านั้นสำหรับนักเรียน ไม่ใช่ครูแนะนำให้นักเรียนปฏิบัติอย่างหนึ่ง แต่ครูก็ปฏิบัติก็อย่างหนึ่งที่ตรงกันข้าม เช่นครูสอนให้นักเรียนพูดจาดี ๆ กับเพื่อน รู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้โกรธเพื่อน ไม่ส่งเสียงดังไม่ทะเลาะกันเป็นต้น ถ้าครูไม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนเขาจะเกิดการสับสนว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะถูกต้อง

4. มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน มีความยุติธรรมในการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ด้วยหลักการ ตามข้อตกลงเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นลูกหลานของใครเขาจริง ทำจริงก็ได้ผล ถ้าครูทำได้เด็กจะศรัทธาในตัวครู วินัยก็จะตามมา บางครั้งมีกรณีทำผิดขึ้น นักเรียนกลุ่มหนึ่งถูกลงโทษ อีกกลุ่มมีความผิดในกรณีเดียวกัน ครูเพิกเฉย เพราะว่ากลุ่มนั้นเป็นลูกผู้มีอิทธิพล ผู้มีพระคุณของตนเองหรือของโรงเรียนถ้าทำเช่นนั้นเมื่อไรเด็กทั้งสองกลุ่มจะไม่ศรัทธาในตัวครู กลุ่มแรกจะเกิดความมุงร้ายมองเห็นความไม่ยุติธรรม ความไม่สม่ำเสมอของครู ครูเลือกปฏิบัติ กลุ่มหลังจะได้ใจทำอีกและจะไม่เกิดการเรียนรู้ที่จะทำให้ตนมีวินัย เพราะไม่เข้าใจแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เมื่อกรณีเด็กทำผิดไม่ว่าเรื่องใด ข้อเตือนใจสำหรับครูคือไม่ควรนำเด็กไปเปรียบเทียบกัน ว่าทำไมเด็กคนนี้ทำไมเหมือนเด็กคนนั้น เพราะเป็นการสร้างความรู้สึกรมุงร้ายเกิดขึ้นกับเด็ก ทั้งต่อตัวเด็กและเพื่อนที่ได้รับการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน บ่อยครั้งที่ครูเปลือพุดว่า “เมื่อไรเธอจะทำตัวเป็นเด็กเรียบร้อยเสียที ดูซิ...เขาทำตัว ได้ดีมากสม่ำเสมอ ครูชื่นชมทุกคน ถ้าเธอทำตัวได้ครึ่งหนึ่งของเขาห้องนี้จะสงบกว่านี้ เธอไม่รู้อะไร น่าเบื่อ” ถ้ามีการพูดแบบนี้ซ้ำๆ ไม่นาน กรณีปัญหาระหว่างเด็กที่ถูกเปรียบเทียบกันจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ซึ่งจะอยู่ในระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น

5. ปรับเปลี่ยนเทคนิค ในการจัดการเรื่องวินัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ในแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน เทคนิคเดิมที่เคยใช้มาแล้วอาจจะใช้ไม่ได้อีกในวัยหนึ่ง

6. ให้เด็กมีแผนงานในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ ช่วยเตรียมตัว เตรียมใจรู้อะไรที่มีต่อตัวเขาในการเรียน ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานที่กำหนด หรือตามข้อตกลงที่กำหนดมีป้ายประกาศแจ้งให้ทราบ ประกอบกับการมีสัญญา ญัตยลักษณะต่างๆ ที่จะช่วยในการดำเนินงานตามแผน

7. เมื่อมีพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเรียกร้องความสนใจจากครูตลอดเวลา ครูอาจใช้วิธีการเฉยไม่สนใจ การไม่สนใจบางครั้งก็ช่วยลดพฤติกรรมนั้นได้ดี ในทำนองเดียวกัน ถ้ามีพฤติกรรมอะไรที่ครูคิดว่าจะเป็นอันตรายต่อเด็ก ต่อบุคคลอื่นก็ต้องเข้าไปจัดการทันทีเพื่อหยุดพฤติกรรมนั้น เมื่อเด็กสงบแล้วจึงพูดด้วย สอบถามสาเหตุและช่วยคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหา บางครั้งการกระทำต่างๆ ของเด็กสร้างความเดือดร้อนให้กับทุกคนครูต้องสื่อสารกับเด็กได้ตรงประเด็น เปิดเผยความรู้สึกของครูและเพื่อน เพื่อยกระดับจิตสำนึกของเด็ก

8. สิ่งแวดล้อมที่ดี จะช่วยในการจัดการเกี่ยวกับวินัยได้ดี สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่อบอุ่นเต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะช่วยทำให้เด็กมีจิตใจสงบ ทำงานต่างๆ ผ่านไปด้วยดี เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ต้องแก้ไข การใช้กลุ่มเพื่อนในห้อง

เป็นสื่อช่วยในการรักษาวินัยในห้องเรียน เด็กจะดูเป็นกันเองผลที่ได้คือออกมาดีกว่าผู้ใหญ่ไปคอยกำกับ อัญญา ประสานชาติ (2545 : 9) กล่าวว่า การจะสร้างวินัยให้เด็กนั้น จะต้องสร้างความสำนึกในเรื่องนั้น ๆ การสร้างวินัยเป็นหน้าที่ของบ้านและโรงเรียน หากเด็กมีวินัยดีมาจากบ้าน จะเป็นการสร้างวินัยต่อบ้าน และโรงเรียนจะต้องสร้างวินัยให้เด็กมากที่สุด

9. มีมุมสงบ ให้เด็กไปนั่งสงบจิตสงบใจ เมื่อเกิดอารมณ์เสีย ไม่พอใจ หรือเป็นต้นเหตุให้เกิดสับสนวุ่นวายในห้องเรียน โดยมุมนี้ไม่ใช่มุมทำโทษ แต่เป็นมุมที่เด็กเข้าไปนั่งทำใจให้สงบโดยไม่ให้ใครไปปรบกวบนสมาธิ อาจจะทำเป็นบ้านหลังเล็ก ๆ ในห้องเรียน เมื่อเด็กโมโหจะเข้าไปนั่ง เป็นที่รู้จักกันในห้องว่าเพื่อนคนอื่น ๆ จะไม่ไปปรบกวบ พอเด็กสบายใจขึ้น เด็กจะเดินออกมาเองและเข้าร่วมกิจกรรมของห้องเรียนต่อไป นอกจากนี้กรณีที่เด็กควบคุมตนเองไม่ได้และไม่อยู่ในสภาพที่จะอธิบายเหตุผลได้ การให้เวลานอกนั้น จะต้องให้ประสบการณ์ทางบวกแก่เด็ก เวลานอกไม่ใช่การลงโทษ ไม่ใช่การทำให้ขายหน้า การให้เวลานอกทำได้นานเท่าที่เด็กจะสงบและช่วงเวลานี้ผู้ใหญ่และเด็กควรจะได้คุยกันเกี่ยวกับความรู้สึก การให้เวลานอกเพื่อทำให้จิตใจสงบ โรงเรียนบางแห่งจะให้เด็กนั่งเก้าอี้ที่มุมใดมุมหนึ่งไม่ต้องทำงาน แต่นั่งหันหน้ามาดูเพื่อน ๆ ที่กำลังทำงานอยู่ในห้อง นั่งนานเท่าที่ต้องการเมื่อเห็นว่าตัวเองจะเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างสงบแล้วก็กลับเข้ากิจกรรมต่อได้ การมองดูการทำงานของเพื่อนจะช่วยให้เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุปการดำเนินงานเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนนั้น มีหลายแนวทางซึ่งดำเนินการด้วยความรอบคอบ เริ่มตั้งแต่การสอนให้เขารู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบ ทำเป็นตัวอย่างให้ดู รวมทั้งการควบคุมความประพฤติด้วย ถ้าเขาทำผิดต้องหาวิธีปรับพฤติกรรมให้เหมาะสม เช่น ตักเตือน ชี้แจงให้เข้าใจว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ถูกต้อง หรือลงโทษตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กด้วย หรืออาจมีการยกย่องชมเชย ให้กำลังใจ เมื่อเขาประพฤติดี ต้องรู้จักใช้จิตวิทยากับเด็ก ครูต้องทำงานร่วมกับเด็กเอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองเพื่อจะได้ดูแลช่วยเหลืออีกทางหนึ่งด้วย

7. กิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน

การเสริมสร้างวินัยนักเรียน เป็นการกำหนดแนวปฏิบัติของโรงเรียน โดยที่ให้ผู้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดและเผยแพร่ให้เข้าใจแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและถือปฏิบัติตามข้อบ่งชี้ในแต่ละด้านดังนี้

7.1 วินัยด้านการแต่งกาย

ความหมาย หมายความว่า นักเรียนจะต้องแต่งกายให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน และทางราชการกำหนด รวมทั้งให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นนักเรียน การแต่งกายเป็นการแสดงออกถึงความมีวินัยอย่างหนึ่ง การแต่งกายที่ถูกระเบียบและถูกกาลเทศะ จะบอกถึงลักษณะนิสัยของบุคคลได้เป็นอย่างดีและจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจ ซึ่งมีนักการศึกษาอธิบายไว้ดังนี้

ธรรมรส โชติคุณุช (2540 : 126-133) กล่าวโดยสรุปว่าการแต่งกายเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับบุคคล เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น การแต่งกายจะต้องอาศัยศิลปะ สามารถนำไปวินิจฉัยลักษณะนิสัยของบุคคลได้เป็นอย่างดี

พูลสวัสดิ์ นาคเสน (2544 : 35) การแต่งกายที่ถูกลกาลเทศะเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งเพราะการแต่งกายจะบอกผู้อื่นว่า ผู้แต่งกายนั้นเป็นคนอย่างไร เครื่องแต่งกายจะบอกความรู้สึกแก่ผู้พบเห็น และเวลาแต่งกายไม่เรียบร้อยจะทำให้ตน ขาดความเชื่อมั่น ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง

พิสิทธิ์ หอมสมบัติ (2546 : 31) สรุปว่า วินัยในการแต่งกายคือการแต่งกายให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและวัยของตนเอง โดยให้ถูกต้องตามกาลเวลา สถานที่ จะทำให้เกิดความเชื่อมั่น ความสง่างาม และความภาคภูมิใจแก่ตนเอง ซึ่งจะเป็นการให้เกียรติกับบุคคล โอกาสสถานที่ รวมทั้งต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายของสถาบันหรือสังคม

สรุปได้ว่า วินัยในการแต่งกาย คือ การแต่งกายให้เหมาะสมถูกต้องกับกาลเทศะ สถานที่และกฎระเบียบของสังคม จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองและจะสามารถบอกลักษณะนิสัยของบุคคลได้

7.2 วินัยด้านการตรงต่อเวลา

ความหมาย นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ และคณะ (2542 : 60) ได้ให้ความหมายการตรงต่อเวลาไว้ว่า หมายถึง การทำงานหรือการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างสำเร็จตามกำหนดเวลา

สวัสดิ์ ปทุมราช และคณะ (2542 : 2) ได้ให้คำจำกัดความการตรงต่อเวลา หมายถึง การปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมอย่างหนึ่งได้สำเร็จตามกำหนดเวลา เช่น นักเรียนทำแบบฝึกหัดส่งทันตามเวลาที่ครูกำหนดทุกครั้ง

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (ม.ป.ป. : 16) ได้สรุปว่า การตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงตามเวลา หรือให้ทันเวลาที่กำหนด การฝึกให้ตรงเวลา เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างควมมีระเบียบวินัย

รุจิร ภู่อาระ และคณะ (ม.ป.ป. : 29) กล่าวไว้ว่า การตรงต่อเวลา หมายถึง การทำกิจกรรมใด ๆ ให้สำเร็จไปตามเวลาที่กำหนดไว้ ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง และเมื่อรู้ว่าทำสิ่งใดล่าช้ากว่าที่กำหนดก็ไม่นั่งนอนใจ ควรรีบทำงานนั้นให้เสร็จ เพื่อมิให้ช้ากว่ากำหนดมากกว่าเดิม

สรุปได้ว่า การตรงต่อเวลา เป็นการทำกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องมีการวางแผน และให้เสร็จตามกำหนดเวลา ซึ่งถือว่าเวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปแล้วเราไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ดังนั้น เราต้องบริหารเวลาให้คุ้มค่าที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ถ้าหากปล่อยเวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย การรู้จักจัดการวางแผนการใช้เวลา ในการทำกิจกรรมใด ๆ ได้ถูกต้องและพยายามทำให้เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

7.2.1 แนวทางในการปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลา

พนัส หันนาคินทร์ และคณะ (2542 : 61) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติงาน ดังนี้

- 1) เมื่อได้รับมอบหมายงานหรือหน้าที่ให้รับผิดชอบ ต้องรีบดำเนินการทันที
- 2) เมื่อนัดกับใครต้องไปพบตามเวลาและสถานที่นัดหมาย พยายามอย่าผิดนัด ถ้าไปตามเวลาที่นัดหมายไม่ได้ หรืออาจล่าช้า ต้องรีบแจ้งให้ทราบล่วงหน้าทันที
- 3) เมื่ออยู่ที่บ้านต้นนอนเข้าให้ทันเวลา
- 4) เมื่ออยู่ที่โรงเรียนต้องเข้าเรียนตามเวลาที่กำหนด เพื่อจะได้ความรู้เต็มที่
- 5) เมื่อมีอุปสรรคในขณะที่ยปฏิบัติงานต้องไม่เกิดความท้อแท้จนการทำงานต้องหยุดชะงัก แต่ต้องเร่งแก้ไขให้งานสำเร็จได้ตรงตามกำหนดเวลา

รุจิร ภู่อาระ และคณะ (ม.ป.ป. : 30) กล่าวว่า การทำตนให้เป็นคนตรงต่อเวลา มีแนวปฏิบัติดังนี้

- 1) รับผิดชอบการกิจทันทีที่ได้รับงาน
- 2) ไม่หยุดหรือชะงักอยู่กับที่

3) สร้างตารางหรือกำหนดการที่เริ่มต้นการดำเนินงานและเสร็จสิ้นตามโครงการ

7.2.2 ประโยชน์ของการตรงต่อเวลา

รุจิร ภู่อาระ และคณะ (ม.ป.ป. : 31) กล่าวว่า การปฏิบัติตนเป็นคนตรงต่อเวลาทำให้ได้รับประโยชน์ดังนี้

- 1) ทำให้การดำเนินงานสำเร็จตามกำหนดการไม่ล่าช้า
- 2) ได้รับการยกย่องเป็นบุคคลที่มีเกียรติ เนื่องจากไม่ทำงานให้ผู้อื่นเสียหาย
- 3) อาจได้รับมอบหมายงานที่สำคัญบางอย่างให้ทำเพิ่มขึ้นเพราะได้รับการไว้วางใจว่าเป็นคนตรงต่อเวลา
- 4) มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพราะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ
- 5) มีมิตรมากอยากคบหาสมาคมและอยากร่วมงานด้วย

7.2.3 โทษของการไม่ตรงต่อเวลา

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (ม.ป.ป. : 16) ได้สรุปว่า การเป็นคนไม่ตรงต่อเวลาทำให้เกิดผลเสียดังนี้

- 1) ทำให้งานล่าช้า
- 2) ไม่ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป
- 3) ขาดความพร้อมเพียงในหมู่คณะ
- 4) ถูกตำหนิจากบุคคลอื่น

กลยุทธ์ในการพัฒนา

กลยุทธ์ หรือวิธีการที่ผู้วิจัยใช้ในการพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนโรงเรียนบ้านดอนหวานหัวหนองอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย

1. การประชุมปฏิบัติการ

การประชุมปฏิบัติการ เป็นวิธีการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ทักษะและเจตคติ ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย นักวิชาการ นักบริหาร ได้ให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ และขั้นตอนการดำเนินการไว้ดังนี้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2525 : 59) ได้กล่าวว่า การประชุมปฏิบัติการเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดให้กว้างขวางยิ่งขึ้นก่อให้เกิดการทดลองใหม่ ๆ ที่พัฒนาภาวะผู้นำ และส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ตลอดจนการปรับปรุง โปรแกรมและวิธีการของโรงเรียนการประชุมปฏิบัติการ สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. แก้ปัญหาทางวิชาชีพ โดยผ่านทางกระบวนการกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดประชุมเพื่อการศึกษาทางวิชาชีพเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ควรตระหนักถึงหลักการตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อกิจกรรมของหมู่คณะที่จะดำเนินไปด้วยดี สมาชิกในกลุ่มควรจะพบปะกันเพื่อปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันทำงานเพื่อแก้ปัญหาทางวิชาชีพ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์เพราะเป็นการค้นหาเป้าหมายที่เต็มไปด้วยวัตถุประสงค์

2. สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ คุณค่าของการให้ความร่วมมือก็คือกระบวนการของการให้คำแนะนำ และการกำหนดวัตถุประสงค์ การร่วมกันตัดสินใจทำให้วัตถุประสงค์กลายเป็นวัตถุประสงค์ร่วม ผู้ร่วมงานต้องการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้นแค่ไหน

3. การจูงใจเพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เนื้อหาและกระบวนการของกิจกรรมของหมู่คณะจะต้องตั้งอยู่บนเหตุผล ลำดับขั้น และกลมกลืนกันเพื่อจะได้ก่อให้เกิดโครงสร้างทางความคิดและรักษาให้ตื่นตัวอยู่เสมอ ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความคิดที่อิสระ ความพยายามที่จะทำงานจะเป็นสัดส่วนกับความยอมรับในเป้าหมายและวิธีการ ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายก็จะทำงานอย่างเต็มที่เพื่อความสำเร็จ

4. การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า ต้องรวบรวมทรัพยากรจากสถาบันการศึกษาและทางสังคมทุกสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรจากชุมชน ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด

5. โอกาสในการติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญนับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะผู้เชี่ยวชาญมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่กว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญไม่ควรยึดเยียดความคิดและทัศนคติให้ผู้เข้าร่วม และผู้เข้าร่วมกับวิทยากรทุกคนควรมีมนุษยสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเพื่อการแนะนำทรัพยากรและความรู้ การให้ข้อสังเกต ข้อคิดต่าง ๆ

6. การพัฒนาทางวิชาชีพแก่ครูและผู้บริหาร จากการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางสังคม ฉะนั้นการปฏิบัติทางการศึกษาย่อมเปลี่ยนแปลงด้วย จึงต้องมีการปรับปรุงตนให้ทันสมัยอยู่เสมอ การอภิปรายร่วมกันย่อมช่วยพัฒนาความคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะเพื่อประโยชน์ของตนเอง

พนัส หันนาคินท์ (2529 : 23) ได้กล่าวถึงประชุมปฏิบัติการ หมายถึง การพบปะ การประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ปัญหาทางภาคปฏิบัติในระหว่างที่มีประสบการณ์ในงานนั้น มาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหานั้นร่วมกัน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536 : 44) กล่าวว่า การประชุมปฏิบัติการแก้ปัญหาภาคปฏิบัติ โดยมีผู้สนใจร่วม ดังนั้นวิธีดำเนินการจึงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือการวางแผนและการดำเนินงานเป็นไปตามความต้องการของส่วนรวม เป็นการนำเอากระบวนการของหมู่พวก แบบประชาธิปไตยมาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณา

สมิต สัชฌกร (2543 : 23-24) ได้กล่าวว่า การประชุมปฏิบัติการจะเป็นการรวมกลุ่ม ของคนจำนวน 12 คน หรือมากกว่านั้นที่มีความสนใจหรือมีปัญหาาร่วมกัน พบปะกันเพื่อใช้ เวลาในการปรับปรุงความสามารถความเข้าใจและความชำนาญของแต่ละคน โดยการศึกษาวิจัย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ การประชุมปฏิบัติการสามารถ นำมาใช้เมื่อต้องการจะได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทำความเข้าใจปัญหา
2. เพื่อสำรวจปัญหา
3. เพื่อพยายามหาข้อแก้ไขปัญหา
4. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการสอบถาม
5. เพื่อพิจารณาด้วยการสอบถาม
6. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคคล
7. เพื่อส่งเสริมการศึกษารวมถึงการแก้ปัญหาและคิดค้นวิธีการต่าง ๆ

หลักการและวิธีการของการประชุมปฏิบัติการ มีดังนี้

1. การวางแผนประชุมปฏิบัติการ ก่อนที่จะเริ่มการประชุมปฏิบัติการ การเตรียม ก่อนการวางแผนเป็นสิ่งจำเป็น ผู้นำจะต้องรู้ถึงปัญหา เวลา สถานที่ ระยะเวลาและจำนวนครั้ง ของการประชุมที่จะมีขึ้น

2. กำหนดปัญหา ปัญหาที่กำหนดควรมีลักษณะดังนี้

- 2.1 ปัญหาจะต้องตั้งอยู่ในขอบเขต
- 2.2 ปัญหาควรมีลักษณะที่สามารถแก้ปัญหาได้โดยทางวิชาชีพ
- 2.3 ปัญหาจะต้องทำให้ผู้เข้าร่วมสร้างปรัชญาการศึกษาขึ้นได้ “เมื่อไร”

โดยการตั้งคำถาม อะไร อย่างไร ทำไม ในระหว่างการทำกิจกรรม

2.4 ปัญหาต้องมีลักษณะ Practical คำตอบของปัญหาจะต้องสามารถนำไปใช้ได้ทันที ผู้นำจะต้องสามารถใช้ความสำคัญของความสำเร็จเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจขึ้น การนำการแก้ปัญหาแบบใช้งานได้ จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือปฏิบัติงานในการแก้ปัญหของตนต่อไป

2.5 คำตอบของการสามารถแสดงให้เห็นได้ง่าย โดยใช้ภาษาที่รัดกุมในรูปแบบของรายงานเพื่อการอ้างอิงในอนาคต

คณะกรรมการของแต่ละกลุ่มย่อย จะนำผลการศึกษารายงานให้ที่ประชุมทราบการติดตามผลเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อที่จะได้นำประสบการณ์ที่ได้รับมาจากการประชุมไปอภิปรายในการประชุมปฏิบัติการต่อไป

3. การวิเคราะห์ปัญหา แต่ละปัญหาจะถูกกำหนดแนวทางในการแก้ โดยสมาชิกในหมู่คณะซึ่งจะแยกปัญหาออกเป็นหน่วยหรือปัญหาย่อย

4. การให้งาน การให้คณะกรรมการหรือกรรมการกลุ่มย่อยนำ ปัญหาย่อยไปศึกษาเพราะทำให้ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ปัญหา สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ เป็นการเพิ่มทักษะของผู้ร่วมงานในหมู่คณะ ควรมีการเน้นในเรื่องการแลกเปลี่ยนทางสังคม และกิจกรรมทางสังคม ในการวางแผนและสร้างแผน ทุกคนมีส่วนร่วมมาจากหลายฝ่าย เวลาที่กำหนดในการทำงาน อาจมีการยืดหยุ่นบ้าง

5. การนำการแก้ปัญหามาออกปฏิบัติ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ประสานงานเป็นวิทยากรเพื่อจูงใจและแนะนำบุคคล ต้องเป็นผู้ที่แนะนำให้ตระหนักถึงความนึกคิดทางวิชาชีพ แนะนำเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สถานที่ วัสดุ และทรัพยากรต่างๆ ดังนั้นควรมีการแบ่งเวลาการประชุมให้กับกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

6. การประเมินผล กิจกรรมของการประชุมปฏิบัติการควรได้รับการประเมินผลร่วมกัน โดยผู้เข้าร่วมงานการประเมินผลควรจะเป็นการประเมิน กระบวนการและแนวทางการทำงานร่วมกันและผลผลิตที่ได้จากการประชุมปฏิบัติการ ข้อเสนอแนะความสำเร็จของการประชุมปฏิบัติการมีดังนี้

6.1 ได้มีการกระทำกิจกรรมหลายๆ อย่างเช่น การทำงาน การพักผ่อน การร่วมกันคิด การอภิปรายร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นต้น

6.2 ทุกคนมีโอกาสเป็นผู้นำ ผู้นำที่แท้จริงควรอยู่เบื้องหลัง

6.3 แนวทางของการสื่อความหมายระหว่างสมาชิกได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความคิดเห็น ความสนใจ และเจตคติร่วมกัน

- 6.4 อุคมการณ์ ความเชื่อและการกระทำของกลุ่มจะกลมกลืนเข้าด้วยกัน
 - 6.5 คำตอบของปัญหาจะมีประโยชน์และใช้การได้
 - 6.6 แรงจูงใจจากการประชุมปฏิบัติการ จะทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมปรับปรุงโรงเรียนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 6.7 สมาชิกทุกคนจะเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการดำเนินการประชุมปฏิบัติการ และจัดตั้งนโยบายตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ
 - 6.8 สมาชิกแต่ละคนเป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะในเรื่องความคิดและการกระทำ
 - 6.9 สมาชิกแต่ละคนจะกลับไปพร้อมด้วยประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจ
7. รายงานความก้าวหน้าของกลุ่ม จะต้องเผยแพร่ให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบ ซึ่งมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีข้ออ้างอิงที่สามารถนำออกมาปฏิบัติได้ตลอดเวลา งานติดตามผลที่กระทำโดยสมาชิกทุกคน สิ่งดังกล่าวจะช่วยผู้อื่นสามารถแก้ปัญหาที่ตนประสบได้ โดยอาศัยรายงานการประชุมปฏิบัติการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยมีแนวคิดว่า ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการผสมผสานใช้กับการประชุมปฏิบัติการ อาจทำให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

คำว่า Good Governance เริ่มนำมาใช้เมื่อประมาณ สิบปีที่ผ่านมา เมื่อแนวคิด Good Governance เข้ามาในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2540 นักการศึกษาสรุปความหมายแนวคิด หลักการ ที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชณี ภู์ตระกูล (2544 : 28-32)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของ Good Governance ดังต่อไปนี้

ธีรยุทธ บุญมี เรียก Good Governance ว่า ธรรมรัฐ หมายถึง การบริหาร การจัดการประเทศที่ดีในทุก ๆ ด้านและทุก ๆ ระดับการบริหาร การจัดการที่ดีดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีหลักคิดว่า ทั้งประชาชน ข้าราชการ ผู้บริหารประเทศเป็นหุ้นส่วน (Partnership) กัน ในการกำหนดชะตากรรมประเทศ แต่การเป็นหุ้นส่วนไม่ใช่หลักประกันว่าจะเกิดธรรมรัฐ หรือ Good Governance ยังหมายถึง การมีกฎเกณฑ์ กติกาที่จะทำให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ ประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของสังคมในการกำหนดนโยบายบริหาร ตรวจสอบประเมินผลอย่างจริงจัง

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ ได้ให้ความเห็นว่า ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance เป็นเรื่องทั้งหมดทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือพัฒนาแล้วต้องการให้เกิดขึ้น

คำว่า Governance เป็นคำเก่าที่มีมานานแล้ว หมายถึง กรอบในการบริหารจัดการขององค์กรต่าง ๆ ในการบริหารระบบบริษัทก็จะเรียกว่า Corporate Good Governance ในราชการเรียกว่า Public Good Governance ซึ่งกรอบการบริหารจัดการมีทั้งดี และไม่ดี ที่ดีเรียกว่า Good Governance ที่ไม่ดีเรียกว่า Bad Governance

จากความหมายและความคิดเห็นสรุปได้ว่า Good Governance ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ

1. ภาครัฐ (Public) ซึ่งมีการเสริมสร้างและปฏิรูปการเมือง กฎหมายและการบริหารราชการ
2. ภาคเอกชน (Private Secular) ซึ่งมีส่วนในการประกอบธุรกิจที่ดีและดำเนินธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมซึ่งจะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง
3. ภาคประชาชนและองค์กรต่าง ๆ (Civil Society) มีส่วนในการเกื้อหนุนในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยการระดมกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน ให้ตั้งอยู่ในความถูกต้องได้

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุป ความหมายของ ธรรมาภิบาล (Good Governance) ได้ว่า หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สังคมมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติ ตลอดจนการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพ ดังรายละเอียด 6 หลักดังนี้

1. หลักนิติธรรม คือ การมีเกณฑ์ยุติธรรมและชัดเจน ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย
2. หลักคุณธรรม คือ ความชอบธรรมในการใช้อำนาจ ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส คือ การมีการดำเนินการที่โปร่งใส ได้แก่ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้สามารถตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ

4. หลักความมีส่วนร่วม คือการมีส่วนร่วมในการรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความคิดเห็น การได้สวนการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ คือความพร้อมรับการตรวจสอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบในสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ การจัดการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้งบอย่างคุ้มค่า สามารถแข่งขันในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

จากข้อความที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การประชุมปฏิบัติการเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรในรูปของหมู่คณะ ด้วยความร่วมมือร่วมใจ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ตลอดจนระดมความคิดในการแก้ปัญหาาร่วมกันได้เป็นอย่างดี ด้วยการนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการ ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน

3. การอบรมหน้าเสาธง

การอบรมหน้าเสาธง หมายถึง การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยของโรงเรียน เกี่ยวกับการตรงต่อเวลาตามกรอบเนื้อหาที่กำหนดเพื่อพัฒนาคือ การมาโรงเรียนก่อนเวลา 08.10 น. การเข้าแถวเคารพธงชาติและปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง การเข้าเรียนก่อนครูเข้าสอน และการส่งงานตรงเวลาที่ครูกำหนด ให้นักเรียนทุกคนได้รับทราบและถือปฏิบัติรวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ถ้าเห็นว่านักเรียนคนใดยังปฏิบัติไม่ถูกต้องก็คอยตักเตือน ให้ปรับปรุงตัวเสียใหม่ ใครทำถูกก็ยกย่องชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้ปฏิบัติต่อไป โดยครูเวรเป็นผู้ดำเนินการทุกวัน

4. การสอนบูรณาการความมีวินัยในการสอนรายวิชาอื่น

การสอนบูรณาการความมีวินัยในการสอนรายวิชาอื่น หมายถึง การให้ครูผู้สอนได้บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวินัยนักเรียนในการเรียนการสอนแต่ละครั้งที่ทำการสอน ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาใดก็ตาม เพื่อเป็นการเน้นย้ำให้นักเรียนได้ตระหนักถึง

การมีวินัยด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และควมมีระเบียบวินัยให้แก่นักเรียน เป็นการสอนแบบบูรณาการ เนื้อหาวิชาเรียนให้แก่ผู้เรียน พร้อมกับปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วย

5. การสาธิตการแต่งกาย

การสาธิตการแต่งกาย หมายถึง การนำนักเรียนชาย 1 คน หญิง 1 คน ที่แต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียนมาเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างหน้าเสาธงหลังจากเคารพธงชาติ ใช้เวลาวันละ 5 นาที มีชุดต่าง ๆ ดังนี้ ชุดนักเรียน ชุดลูกเสือ ชุดเนตรนารี ชุดยูวาทชาติ และชุดกีฬาเป็นต้น โดยนำเสนอตามวันที่แต่งชุดนั้น ๆ ให้นักเรียนได้เห็น และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยครูเวรเป็นผู้แนะนำ ให้ความรู้ ตามกรอบเนื้อหาที่กำหนดไว้เพื่อการพัฒนา คือ หมายความว่ากำหนดและผมชอบ ปลดปล่อยลอยชายและไม่ใส่เข็มขัด ใส่เครื่องประดับ และใช้เครื่องสำอาง สังเกตการแต่งกายของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในแต่ละวัน และให้ครูสอนบูรณาการในชั่วโมงกิจกรรมโฮมรูม

6. กิจกรรมประกวด การแต่งกาย และการตรงต่อเวลา

กิจกรรมประกวด การแต่งกาย และการตรงต่อเวลา หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อคัดเลือกนักเรียนที่ แต่งกายถูกระเบียบ และการตรงต่อเวลา ให้ได้รับรางวัลโดยจะตัดสินการประกวดเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการแต่งกายถูกระเบียบและการตรงต่อเวลา ซึ่งจะเป็นผลทำให้ปัญหาด้านนี้น้อยลงหรือหมดไป

7. กิจกรรมโฮมรูม

ธีรวุฒิ ประทุมพนพรัตน์ (2534 : 39-41) ได้อธิบายว่า โฮมรูม หมายถึง กิจกรรมของครู ซึ่งเรียกว่าครูโฮมรูม กระทำไปตามแผนที่กำหนดขึ้นตลอดปีการศึกษา มีชั่วโมงการจัดทำที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ และใช้วิธีการบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการอบรมนักเรียนและส่งเสริมพฤติกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเน้นที่การป้องกันและพัฒนา ยิ่งกว่าการแก้ไข ลักษณะของหัวข้อโฮมรูมและการจัดทำหลักสูตร หรือกิจกรรมที่ให้ประสบการณ์แก่นักเรียนดังนี้

1. การแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
2. การแสดงความเคารพครูอาจารย์
3. การใช้ภาษาพูดที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน
4. การตรงต่อเวลา
5. การรักษาความสะอาด

7.1 วัตถุประสงค์ในการจัด

7.1.1 เพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม ด้านการแต่งกาย การแสดงความเคารพ การใช้ภาษาพูดที่เหมาะสม การตรงต่อเวลา และการรักษาความสะอาด ได้ถูกต้องและเหมาะสม

7.1.2. เพื่อให้นักเรียนสามารถเลือกใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้เหมาะสมตามโอกาส

7.2 วิธีการจัด

7.2.1 แสดงบทบาทสมมติ

7.2.2 แบ่งกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

3. ตกลงข้อปฏิบัติร่วมกัน

7.3 การประเมินผล

7.3.1 สังเกตขณะปฏิบัติกิจกรรม

7.3.2 ทดสอบโดยให้ปฏิบัติตามคำสั่ง

8. การนิเทศภายใน

8.1 จุดมุ่งหมายของการนิเทศ

การนิเทศภายใน เป็นการนิเทศโดยกลุ่มบุคลากรภายในโรงเรียนเอง มีผู้บริหาร รองผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ และครูผู้มีความชำนาญเฉพาะวิชาที่โรงเรียนคัดเลือก แล้วแต่งตั้ง ให้ทำการนิเทศเป็นกระบวนการ โดยมีจุดมุ่งหมายอันเป็นหัวใจของการนิเทศ 5 ประการ คือ (บันลือ พุกกะวัน. 2536 : 80-81)

8.1.1 มุ่งพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้ได้รับความรู้ เพิ่มความสามารถ ในการปฏิบัติดีขึ้น

8.1.2 มุ่งพัฒนางาน หมายถึงงานการเรียนการสอน และสร้างสรรค์งาน ให้มีประสิทธิภาพ

8.1.3 มุ่งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษา และการนิเทศ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนในอันที่จะได้รับความร่วมมือจากบุคคล หลายฝ่ายในชุมชน

8.1.4 ส่งเสริมการสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรให้ทำงานด้วยความมั่นใจ และมีกำลังใจในการทำงาน

8.1.5 ประสานงาน อำนวยความสะดวกและส่งเสริมการนิเทศจากภายนอก

8.2 ความคาดหวังของการนิเทศ

เนื่องจากการนิเทศภายในโรงเรียน กระทำโดยบุคลากรภายในโรงเรียนเอง ย่อมบังเกิดผลดีที่คาดหวังได้ ดังนี้

8.2.1 ผู้นิเทศภายในย่อมเข้าใจปัญหาได้ดี จึงน่าจะแก้ปัญหาได้ตรงจุด หรืออาจเรียกว่าเกาฏุกที่คัน ได้ดีกว่าการนิเทศโดยบุคคลภายนอก

8.2.2 ผู้นิเทศภายในย่อมคุ้นเคยกับเพื่อนครูอยู่แล้ว จึงช่วยให้บรรยากาศในการนิเทศเป็นไปอย่างเป็นกันเอง ไม่ต้องใช้เวลาสร้างความคุ้นเคยเหมือนบุคคลภายนอกทำการนิเทศ

8.2.3 ผู้นิเทศภายในสามารถประสานงาน ประสานแนวคิดกับฝ่ายบริหารโรงเรียนในอันที่จะกำหนดเป้าหมาย วิธีการปรับปรุงใด ๆ ได้ดี เพราะผู้บริหารก็เป็นฝ่ายนิเทศภายในโรงเรียนด้วย

8.2.4 การนิเทศภายในโรงเรียนย่อมช่วยให้ติดตามผลงานได้สะดวก เพราะอยู่ใกล้ชิดและดำเนินงานได้ดีไม่ขาดสาย

8.3 กระบวนการนิเทศ

กระบวนการนิเทศ หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอนการนิเทศการศึกษา โดยผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งปกติจะมีกระบวนการนิเทศดังนี้

8.3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

8.3.2 การวางแผน กำหนดทางเลือกการดำเนินการนิเทศ

8.3.3 การสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ

8.3.4 การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา

8.3.5 การประเมินผลการนิเทศและรายงาน

8.4 วิธีการนิเทศภายใน

ในเรื่องของวิธีการนิเทศภายในนั้น มีผู้คิดค้นและรวบรวมหลายวิธี แต่ในที่นี้จะนำเสนอวิธีการเพียงบางส่วนที่สามารถปฏิบัติได้ตามสภาพและเงื่อนไขโดยทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษา คือ

8.4.1 การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน

8.4.2 การสังเกตการสอนในชั้นเรียน

8.4.3 การให้การศึกษาจากตำรา

8.4.4 การให้คำปรึกษาจากตำรา

8.4.5 การให้คำปรึกษาหารือ

8.4.6 การสาธิตการสอน

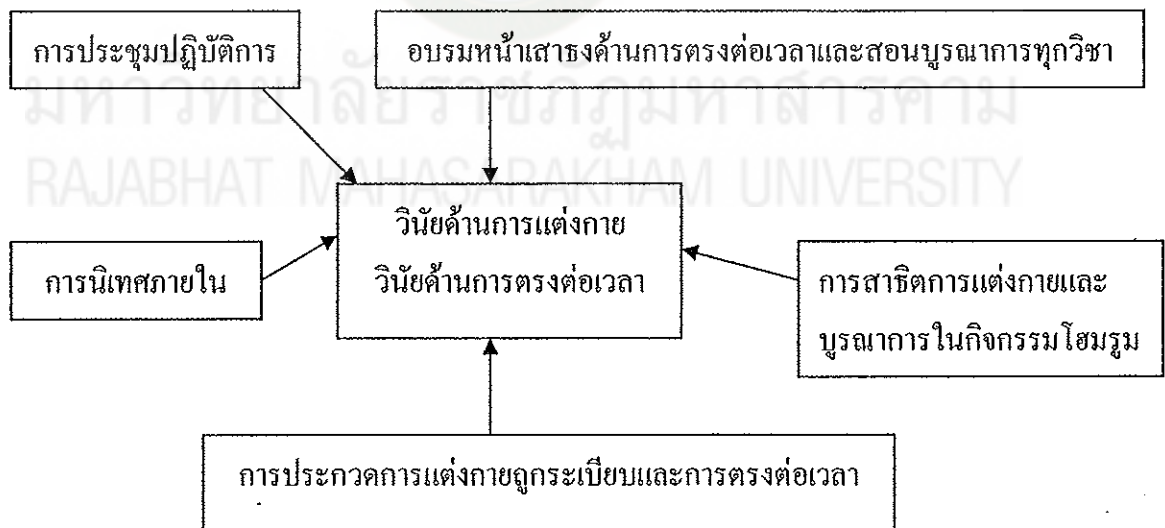
8.4.7 การพาครูไปศึกษานอกสถานที่

8.4.8 การบริการเอกสารทางวิชาการ

สรุปได้ว่าการนิเทศภายในเป็นการดำเนินการนิเทศโดยบุคลากรภายในโรงเรียน ดำเนินการนิเทศกันเอง ซึ่งการจะเลือกใช้วิธีการนิเทศแบบใดก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาและความต้องการของโรงเรียนหรือหน่วยงานของตนเอง ประการสำคัญที่ควรคำนึงก็คือผู้นิเทศต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและมีมนุษยสัมพันธ์ดี โดยในการดำเนินการนิเทศภายในนั้น ควรจะมีกรอบดำเนินการดังนี้

1. การช่วยให้เข้าใจปัญหา
2. การช่วยให้ทราบแนวทางการแก้ปัญหา
3. การให้ความรู้ความเข้าใจวิธีการปฏิบัติ
4. การสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติ
5. การสะท้อนผลการปฏิบัติให้ทราบ

กลยุทธ์การพัฒนานิเทศ ด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลาพอสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 กลยุทธ์การพัฒนานิเทศด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลา

สรุปเนื้อหาสาระของเอกสารที่กล่าวมาทั้งหมดได้ว่าแนวทางที่จะนำมาพัฒนาความมีวินัยของนักเรียน เริ่มด้วยศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา แล้วกำหนดเป็นนโยบายของ โรงเรียนเพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันดำเนินการ จากนั้นก็นำเสนอองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติและระเบียบวินัย สร้างข้อตกลงร่วมกัน ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็นอยู่เสมอ ให้ความเป็นกันเอง เห็นอกเห็นใจ เข้าใจดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณี จะเป็นการวางรากฐานในการพัฒนา วินัยที่ดีในสังคมต่อไป ครูทุกคนต้องการให้เด็กสามารถควบคุมตนเองได้ โดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่ ควบคุมดูแลตลอดเวลา เทคนิคในการพัฒนาวินัยที่มีประสิทธิภาพที่สุด คือ ใช้แล้วสามารถ เสริม การยอมรับนับถือตนเองของเด็ก ด้วยการพัฒนาวินัยส่วนหนึ่ง เช่นการดำเนินการทันที ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกิดขึ้น ให้เด็กรู้ถึงผลที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเขาเป็นต้น

บริบทของโรงเรียนบ้านดอนหวานหัวหนอง

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านดอนหวานหัวหนอง ตั้งอยู่ หมู่ที่ 9 บ้านดอนหวาน ตำบลดอนหวาน อำเภอ เมือง จังหวัดมหาสารคาม สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีพื้นที่ ทั้งหมด 30 ไร่ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หมู่บ้านในเขตบริการ คือหมู่บ้านในตำบลดอนหวาน ประกอบด้วย บ้านดอนหวาน หมู่ที่ 4,5,7,9 บ้านหัวหนอง หมู่ที่ 8 และบ้านโนนทอง หมู่ที่ 6 มีครูทั้งหมด 25 คน นักเรียน 430 คน นักการภารโรง 1 คน

1.1 ข้อมูลครู รายละเอียดข้อมูลครูแยกตามวุฒิการศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดข้อมูลครูโรงเรียนบ้านดอนหวานหัวหนอง

ระดับการศึกษา	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
ปริญญาตรี	2	19	21
ปริญญาโท	-	4	4
ปริญญาเอก	-	-	-
รวม	2	23	25

1.2 ข้อมูลนักรการภารโรง รายละเอียดข้อมูลนักรการภารโรงแยกตามวุฒิการศึกษา
ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายละเอียดข้อมูลนักรการภารโรงโรงเรียนบ้านคอนหวานหัวหนอง

ระดับการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ช่างก่อสร้าง)	1	-	1
รวม	1	-	1

1.3 ข้อมูลนักเรียน รายละเอียดการจัดชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านคอนหวานหัวหนอง
ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รายละเอียดการจัดชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านคอนหวานหัวหนอง

ระดับชั้น	ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล 1	12	14	26
อนุบาล 2	14	18	32
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	20	22	42
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	18	23	41
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	16	18	34
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	14	16	30
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	18	13	31
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	17	15	32
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	22	26	48
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	29	23	52
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	30	32	62
รวม	210	220	430

2. วิสัยทัศน์โรงเรียนบ้านดอนหว่านหัวหนอง

ภายในปี 2550 โรงเรียนบ้านดอนหว่านหัวหนอง คาดหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทั้ง 8 สาระ 1 กิจกรรม โดยเน้นปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อันจะส่งผลให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานกำหนดพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขมีพละนามัยที่แข็งแรงดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำขวัญของโรงเรียน “เรียนดี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม บำเพ็ญประโยชน์
ส่วนรวม”

3. ภาระหน้าที่ในการบริหารงานด้านนักเรียน

3.1 นักเรียนมีความรู้ ความสามารถพื้นฐาน ตามระดับการศึกษาและสำเร็จการศึกษาตามที่กำหนด

3.2 นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี

3.3 นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อมกัน

3.4 นักเรียนทุกคน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

3.5 ผู้ปกครอง ชุมชน มีความพอใจและศรัทธาในการจัดการศึกษาและพัฒนาศึกษาของโรงเรียนด้านการเรียนการสอน

3.6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.7 จัดกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีวิธีการสอนที่หลากหลาย

3.8 จัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สุนทรีย์ภาพ ศิลปะ ดนตรี กีฬา คุณธรรม จริยธรรมสอดแทรกทุกวิชา

3.9 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ

3.10 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดกับผู้เรียน

4. ภาระหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน

4.1 มีแผนดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการจัดระบบสารสนเทศที่ดี

4.2 การสร้างทีมงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม พัฒนาทีมงานและบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล

4.3 มีอาคารเรียน อาคารประกอบเพียงพอ จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.4 สร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนชุมชนบ้าน โดยผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาการศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่น สื่อ และภูมิปัญญาชาวบ้าน

4.5 โรงเรียนบริการชุมชน ด้านวัสดุครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ บุคลากร และแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี

5. การดำเนินงานของโรงเรียนบ้านดอนหว่านหัวหนอง

การดำเนินงานบริหารงาน โรงเรียนบ้านดอนหว่านหัวหนอง ยึดหลักการบริหารงานแบบ PDCA ดังนี้

P (plan) คือการวางแผนงาน คณะครู บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยบุคลากรได้เสนอแผนงานแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียน โดยมีผู้อำนวยการ เป็นประธานคณะกรรมการ มีการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

D (Do) คือการดำเนินการปฏิบัติงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการประชุมวางแผน ดำเนินงานตามแผน กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานและนโยบาย

C (Check) คือการตรวจสอบงาน เมื่อมอบหมายงานด้วยวาจา หรือลายลักษณ์อักษรแล้ว ได้ตรวจสอบการดำเนินงานอย่างหลากหลายวิธี เช่น การซักถาม การตรวจสอบ มีการนิเทศด้วยวาจา หรือเอกสาร ให้ความช่วยเหลือ เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างความมั่นใจในการทำงานให้แก่ผู้รับผิดชอบ มีการประเมินผลงาน ตรวจสอบความถูกต้อง

A (Action) คือ การบริหารงานทุกงานของโรงเรียนบ้านดอนหว่านหัวหนอง เมื่อมีการดำเนินงานแล้ว ต้องรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำปัญหาด้านต่าง ๆ เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียน เพื่อสรุปหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการบริหารงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติงาน

6. ความสำเร็จ

จากการประเมินผลตามโครงการในแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา 2549 โดยประเมินผลภาคเรียนที่ 2

6.1 แผนงานบริหารวิชาการมีจำนวน 10 โครงการ ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้รับผิดชอบโครงการมีการประชุมวางแผนร่วมกัน การดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ระยะเวลาดำเนินงานเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนร้อยละ 90 มีส่วนร่วมในกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมบรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ ผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับ ดี

6.2 แผนงานบริหารงบประมาณ มีจำนวน 3 โครงการ ผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจมาก การพัฒนาระบบงานธุรการการเงินและพัสดุ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ ทำให้งานสารบรรณ งานจัดซื้อ จัดจ้างและการเบิกจ่ายรวดเร็วทันตามกำหนด การบริหารงานในโรงเรียนจึงเป็นไปอย่างเรียบร้อย ถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

6.3 แผนงานบริหารบุคคล มีจำนวน 3 โครงการ ผลการดำเนินงาน มีการจัดวางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงาน บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถและความถนัด โรงเรียนได้ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองให้ทันกับการปฏิรูปการศึกษาและกระแสของสังคม ตลอดจนการจัดทำผลงานทางวิชาการ จัดให้มีสวัสดิการเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียน

6.4 แผนงานบริหารทั่วไปมีจำนวน 23 โครงการ มีการปฏิบัติตามโครงการที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้โรงเรียนมีการปรับปรุงพัฒนาขึ้น ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี สิ่งแวดล้อมเหมาะสม ชุมชนเห็นความสำคัญของโรงเรียน และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

7. ปัญหาและอุปสรรค

จากผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา 2549 ปรากฏว่า พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานดังนี้

7.1 นักเรียนส่วนมากมีฐานะยากจน ดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นไปได้ไม่เต็มที่

7.2 งบประมาณที่ทางราชการสนับสนุนด้านการเรียนการสอนมีน้อยจึงไม่เพียงพอกับการบริการนักเรียน เช่น ด้านเครื่องเขียนแบบเรียน เสื้อผ้า เครื่องแบบนักเรียน เป็นต้น

7.3 นักเรียนยังขาดวินัยในตนเอง ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษาเท่าที่ควร นักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว ทำให้ขาดความอบอุ่น เนื่องจากบิดามารดาไปทำงานที่อื่น ปล่อยให้บุตรอยู่ตามลำพังหรือกับญาติทำให้นักเรียนไม่ตั้งใจเรียนเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาตามมาเป็นประจำ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งกล่าวถึงความหมาย จุดมุ่งหมาย กรอบแสดงลักษณะ กระบวนการวิจัย ขั้นตอน และสรุปหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้ (ประวิต เอรารวรรณ, 2545 : 10 -30)

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่งซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและวิเคราะห์ วิจารณ์ผลการปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล การปฏิบัติการดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ได้มีประสิทธิภาพ

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อจะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำเอางานที่ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์สภาพปัญหา อันเป็นสาเหตุให้งานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากนั้นแนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์การปฏิบัติงานที่ผ่านมา เสาะหาข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ แล้วนำวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องปัญหานั้น

3. กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมี 4 ลักษณะ ดังนี้

3.1 เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเห็นเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนการวิจัย

3.2 เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3.3 ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากที่สังเกตได้จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อปรับปรุงแผนการปฏิบัติ

3.4 ใช้วงจรการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart คือ การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) ตลอดจนการปรับปรุงแผน (Re-planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พึงพอใจ และได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

4. กระบวนการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีขั้นตอนที่สำคัญๆ ในการดำเนินการดังนี้

4.1 การจำแนกหรือพิจารณาปัญหาที่ประสงค์จะศึกษา ผู้วิจัยและกลุ่มที่ทำการวิจัยจะต้องศึกษารายละเอียดของปัญหาที่จะศึกษาอย่างชัดเจน ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งจะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะต้องมีทฤษฎีรองรับในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น การวิเคราะห์สภาพปัญหา ควรพิจารณาให้ครบ 4 องค์ประกอบต่อไปนี้ คือ ปัญหาเกี่ยวกับครู นักเรียน เนื้อหาวิชา และสภาพแวดล้อม

4.2 เลือกปัญหาสำคัญที่เป็นสาระควรแก่การศึกษาวิจัยเลือกโดยอาศัยทฤษฎีมาร่วมพิจารณาลักษณะปัญหา แล้วสร้างวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนอาจจะต้องสร้างสมมติฐานของการวิจัย ในรูปแบบของข้อความที่ต้องการประเมินที่แสดงความสัมพันธ์ปัญหากับหลักการหรือทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องปัญหานั้น

4.3 เลือกเครื่องมือดำเนินการวิจัยที่จะช่วยให้ได้คำตอบของปัญหาตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เครื่องมือที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติหรือฝึกหัดตามวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ

4.4 บันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ทั้งส่วนที่เป็นความก้าวหน้าและเป็นอุปสรรคตามวงจรการปฏิบัติการ คือ ในขั้นตอนของการวางแผนการปฏิบัติการสังเกตและการสะท้อนผลการปฏิบัติการ เก็บสะสมข้อบันทึกไว้เพื่อใช้ในการปรับปรุงวงจรปฏิบัติการต่อไป และเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์หาคำตอบของสมมติฐาน

4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ของข้อมูลที่รวบรวมไว้ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การตรวจสอบรายละเอียดของข้อมูลเพื่อให้แน่ใจในความถูกต้องแสดงรายละเอียด อธิบายสถานการณ์จัดหมวดหมู่และแยกประเภทของกลุ่มข้อมูลตามหัวข้อที่เหมาะสม เปรียบเทียบข้อแตกต่างและคล้ายคลึงของข้อมูล

4.6 ตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มผู้วิจัย ได้พิจารณาแล้วอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปหาคำตอบที่เป็นสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหาที่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสรุปประมวลผลเป็นหลักการ (Principle) รูปแบบ (Model) ของการปฏิบัติ หรือเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) หรือทฤษฎี (Theory) ทั้งนี้ต้องอาศัยตรรกวิทยา โดยวิธีอุปมานและความรู้เชิงทฤษฎีด้วย

5. ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

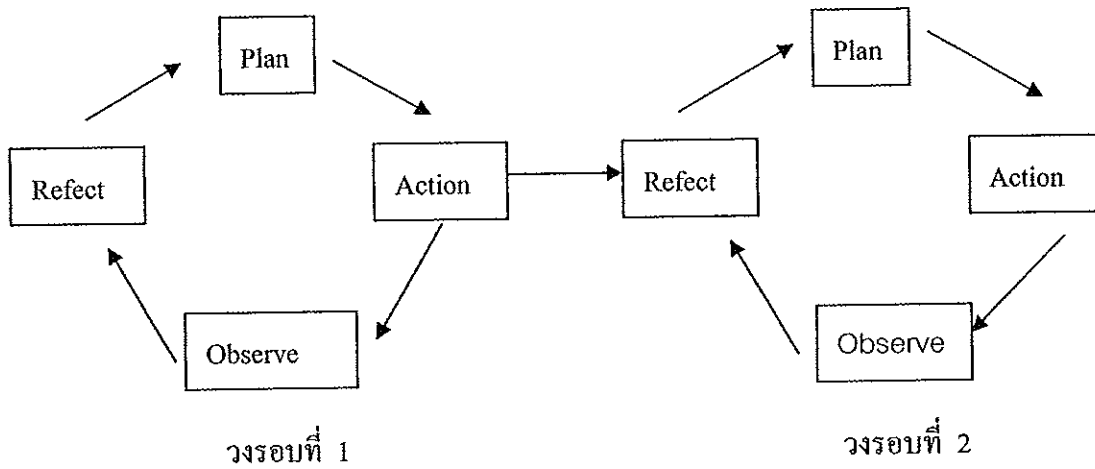
กระบวนการวิจัยนี้ เมื่อก้าวในเชิงนำไปใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานในโรงเรียนมีวิธีดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

5.1 ขั้นวางแผน (Planning) เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนเพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญ ที่ต้องการให้แก้ไขตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหานั้นเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับใคร แนวทางแก้ไขอย่างไร และจะต้องปฏิบัติอย่างไร

5.2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนมาดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงาน เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงแผน ฉะนั้นแผนที่กำหนดควรจะมีที่ยืดหยุ่นปรับปรุงได้

5.3 ขั้นสังเกต (Observation) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยอาศัยเครื่องมือการเก็บข้อมูลเข้าช่วย

5.4 ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้วิจัยร่วมกันกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ว่าสัมพันธ์กับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และของระบบการศึกษาที่ประกอบกันอยู่โดยผ่านการถกอธิบายปัญหา การประเมินโดยกลุ่มจะทำให้ได้แนวทางของการพัฒนา ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และเป็นพื้นฐานข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไป

แผนภูมิที่ 4 วงจรรวการวิจัยแบบบันไดเวียน

6. สรุปลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ต้องตระหนักอยู่เสมอ คือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินการวิจัยนั่นคือ การวิจัยชนิดนี้ไม่ควรจะทำตามลำพังและควรใช้วงจรของกระบวนการดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อนำมาปรับปรุงแผนงาน แล้วดำเนินกิจกรรมที่ปรับปรุงใหม่ ซึ่งวงจรของ 4 ขั้นตอนดังกล่าวจะมีลักษณะการดำเนินการเป็นบันไดเวียน (Spiral) กระทำซ้ำตามวงจรจนกว่าจะได้ผลปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการอาจเริ่มต้นโดยครู นักเรียน หรือ นักศึกษา แล้วปฏิบัติการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางพัฒนาขึ้น โดยรับฟังความคิดเห็นข้อติเตียนของผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือสังคมภายนอกบันทึกการปฏิบัติการ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ขั้นที่สำคัญนั่นคือบันทึกผลการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมและการฝึกปฏิบัติ บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาและการสื่อสารในห้องเรียนหรือหน่วยงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องแก้ไข บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมและการจัดระบบองค์กรที่ลดอุปสรรคต่อการฝึกปฏิบัติ บันทึกผลของการพัฒนาที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย

7. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพคือ การแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบายความ ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัย และแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษานั้น

8. สรุปหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้ดังนี้

8.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษา โดยการเปลี่ยนแปลง (Changing) การศึกษานั้นและการเรียนรู้ลำดับขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงนั้น

8.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม (Participatory) และให้การปรึกษาหารือร่วมกันทำงาน (Collaboration) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กลุ่มกำหนด

8.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอนเพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นที่น่าพอใจตามจุดมุ่งหมาย

8.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนอย่างมีระบบ (Systematic Learning Process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงธรรมชาติสร้างเป็น ข้อเสนอสมมติฐาน ทดลองฝึกปฏิบัติ และประเมินผลการปฏิบัติซึ่งเป็นการทดสอบ (Test) ว่าข้อเสนอสมมติฐานของแนวคิดนั้นถูกหรือผิด

8.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start Small) อาจจะเริ่มต้นจากบุคคล (ครู/นักวิจัย) คนเดียวที่พยายามดำเนินการ ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะที่ปฏิบัติต้องศึกษาฟังข้อคิดเห็นและอาศัยการร่วมปฏิบัติจากผู้เกี่ยวข้อง

8.6 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่เป็นแนวทางปฏิบัติเชิงรูปธรรมจากการบันทึก (Records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เห็นกระบวนการเข้าสู่ปัญหา การแก้ปัญหา การปรับปรุง และได้ผลสรุปที่สมเหตุสมผลในขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) ได้

แนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เมื่อนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อแก้ปัญหการปฏิบัติงาน โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้เรียนรู้และวิเคราะห์วิจารณ์จากผลที่ได้จากการปฏิบัติ จะทำให้ได้รูปแบบการแก้ไขปัญหหรือพัฒนาการปฏิบัติงานให้เหมาะสมของระบบหน่วยงานได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วีรวรรณ วรสุข (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมและสาเหตุของการประพฤติดังกล่าวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนชายและหญิงมีพฤติกรรมผิดกฎระเบียบแตกต่างกัน ทั้งประเภท รุนแรงและไม่รุนแรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเพศชาย

ประพุดิคิดระเบียบมากกว่าเพศหญิงและสาเหตุของการประพุดิคิดกฎระเบียบทั้งสองประเภทของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคล้ายคลึงกัน มาจากสภาพครอบครัวแตกแยกมีผลทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ เป็นการทดแทนความรักความอบอุ่นที่ตนไม่ได้รับ สภาพเศรษฐกิจทำให้บิดามารดาไม่มีเวลาดูแลบุตร ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย นักเรียนจะประพุดิคิดได้ง่าย และสภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนเลียนแบบพฤติกรรมจากบุคคลใกล้ชิดหรืออิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมีส่วนผลักดันให้นักเรียนประพุดิคิดได้

ชมแข พงษ์เจริญ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการปฏิบัติตามระเบียบของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มีการเข้าร่วมประชุมที่โรงเรียนจัดขึ้นเกือบทุกครั้ง ส่วนกิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ผู้ปกครองของนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง และมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามระเบียบของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนไม่เห็นด้วยกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมด้านการแต่งกาย และด้านความประพุดิคิดที่ผิดจากระเบียบของโรงเรียนและเห็นด้วยที่โรงเรียน ลงโทษนักเรียนตามระเบียบของโรงเรียน

ชูศักดิ์ นันทะ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาในภาพรวมด้านจัดรูปแบบการทำงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างวินัยและด้านการจัดกิจกรรมสร้างเสริมวินัยไว้ในโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่มากกว่าครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

ทิวาวรรณ แสงพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาการส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูสังคมศึกษา มีทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบว่าผู้บริหารและครูสังคมศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน มีทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียนแตกต่างกัน และมีทัศนะเกี่ยวกับการส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เทอดหญิง ณ พัทลุง (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครู – อาจารย์ต่อการประพาศิทธิคุณของนักเรียนเอกชนอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า ครู – อาจารย์มีความคิดเห็นต่อการประพาศิทธิคุณของนักเรียนโดยรวม และรายองค์ประกอบอยู่ในระดับน้อย และได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนว่า โรงเรียนควรมีกฎระเบียบการแต่งกายที่ชัดเจนเมื่อนักเรียนแต่งกายผิดระเบียบจะต้องถูกลงโทษ ผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลเอาใจใส่การแต่งกายของลูก มีการประสานกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ครูอาจารย์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในทุกๆ ด้าน ส่วนสารวัตรนักเรียนจะต้องคอยสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งการสอนของครูในแต่ละวิชาจะต้องสอดแทรกเรื่องคุณธรรมคู่กันไปด้วย

ธนู วุฒิเกียรติไพฑูรย์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบการประพาศิทธิคุณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามทัศนะของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทัศนะโดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน มีจำนวนปานกลาง คือ ด้านการแต่งกาย ด้านการเรียน ด้านกิริยามารยาท และด้านการเสพสิ่งเสพติด แต่ในด้านความประพฤติเสื่อมเสีย และด้านการก่อความไม่สงบในสังคมมีการประพาศิทธิคุณจำนวนน้อย

พูนสวัสดิ์ นาคเสน (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การตรงต่อเวลา และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ ด้านการแต่งกาย นอกจากนี้บุคลากรในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนโดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังพบปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยของนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหาส่วนใหญ่ คือ ครู อาจารย์ภายในโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือเอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ในการควบคุมดูแล ตรวจการ แต่งกายของนักเรียน ก่อนเข้าห้องเรียนหรือก่อนการเรียนการสอน นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ไม่มีจิตสำนึกในการแสดงความเคารพ และการรักษาความสะอาดของส่วนรวม โรงเรียนขาดการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของโรงเรียน

นิภา มนตรีพงษ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนคู่สวนแดงพิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า นักเรียนชายมีพฤติกรรม

ที่เป็นปัญหามากกว่านักเรียนหญิง ด้านผิกระเปียบวินัยในเรื่องปล่อยเสื้อลอยชาย และเข้าชั้นเรียนสาย ด้านความก้าวร้าว ในเรื่องขว้างปาสิ่งของ ทวาดเพื่อนพุดตะโกนเสียงดัง และด้านการก่อกวนชั้นเรียน ในเรื่องลุกออกจากที่และเดินไปเดินมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีสถานภาพสมรสของบิดามารดาแยกกันอยู่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านก่อกวน ในชั้นเรียน หยอกล้อเพื่อนมากกว่านักเรียนที่มีสถานภาพของบิดามารดาที่อยู่ร่วมกันและหย่าร้างหรือหม้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แต่นักเรียนที่มีสถานภาพของบิดามารดาต่างกัน มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านพฤติกรรมผิกระเปียบวินัยและด้านพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนและด้านพฤติกรรมก้าวร้าวไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านผิกระเปียบวินัย ด้านก่อกวนในชั้นเรียน และด้านพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่แตกต่างกัน

ศิริรัตน์ เหล่าวัฒนพงษ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีปัญหาทางวินัย โรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมปัญหาทางวินัยมีสาเหตุมาจากตัวแปรด้านส่วนตัว คือนักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสมและตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ด้านครอบครัว คือการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย บิดามารดาไม่มีเวลาขาดการดูแลเอาใจใส่ และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ ทำให้เกิดการเก็บกด เมื่อทำการศึกษารายกรณีแล้ว พบว่า การศึกษารายกรณีทำให้นักเรียนมีความเข้าใจ และยอมรับพฤติกรรมปัญหาทางวินัยได้ มีความตั้งใจอยากแก้ไขและปรับปรุงตนเอง อันเป็นแรงจูงใจซึ่งทำให้พฤติกรรมปัญหาทางวินัยลดลง

อัญชลี คงเรืองศรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการปรับพฤติกรรมก่อกวนชั้นเรียน โดยใช้เทคนิคควบคุมตนเอง เทคนิคเบี่ยงบรรณกร และเทคนิคเบี่ยงบรรณกรควบคู่กับการเสริมแรงทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า เทคนิคควบคุมตนเอง เทคนิคเบี่ยงบรรณกร และเทคนิคเบี่ยงบรรณกรควบคู่การเสริมแรงทางสังคม สามารถลดพฤติกรรมก่อกวนชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏมหาสารคาม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการปรับพฤติกรรมก่อกวนชั้นเรียน โดยเทคนิคควบคุมตนเอง เทคนิคเบี่ยงบรรณกร และเทคนิคเบี่ยงบรรณกรควบคู่การเสริมแรงทางสังคม ไม่แตกต่างกัน และครูสามารถใช้เทคนิคทั้งสามอย่าง ในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็ม ความสามารถและศักยภาพของเด็ก

พิสิทธิ์ หอมสมบัติ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนโรงเรียนบ้านคอนยูง กิ่งอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า การที่จะพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น โรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญ มีแผนนโยบายที่ชัดเจน บุคลากรจะต้องมีความตระหนักในปัญหา ทำคนให้เป็นแบบอย่าง จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ตามที่กำหนดอย่างจริงจังและต่อเนื่องให้เกิดความเคยชินจนกลายเป็นวินัยในตนเอง โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี และกระบวนการเรียนรู้อื่น ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แนวทางจากผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานอื่น ๆ และการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนในสถานศึกษาอื่น ๆ ได้

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คีท (Keith. 1992 : 93) ได้ทำการวิจัยผลของการร่วมมือของผู้ปกครองในด้านการศึกษาของนักเรียนเม็กซิกันอเมริกัน เกรด (Grade) 8 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไร ผลการวิจัย พบว่า เด็กเม็กซิกันอเมริกันมักด้อยโอกาสในการเรียนเมื่อเทียบกับนักเรียนส่วนใหญ่ในอเมริกัน เสี่ยงต่อการเรียนไม่จบ ไม่ค่อยแสดงให้เห็นศักยภาพในด้านการเรียนเหมือนเด็กนักเรียนที่มีพื้นฐานทางเชื้อชาติอื่น ๆ ไม่ว่าพ่อแม่เด็กเหล่านั้นได้เข้าไปอยู่อาศัยในสหรัฐหลายชั่วอายุคนแล้วก็ตาม ปัจจุบันนี้สังคมผู้ปกครองและสื่อมวลชนต่างก็เชื่อว่า ถ้าใช้กลไกเสริมเติมเข้าไปในเด็ก ๆ เม็กซิกันอเมริกันน่าจะมีผลการเรียนดีขึ้น ถ้าหากผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของลูกเขาอย่างจริงจัง เชื่อว่าผลการเรียนของเขาจะดีขึ้น ทั้งในภาพรวมและรายด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของผู้ปกครองนั้นเป็นผลดีเป็นแรงจูงใจสำหรับเด็ก ๆ และมีผลต่อการเรียนโดยรวมของเด็ก ในเมื่อการศึกษามีประโยชน์สำหรับทุกคนในการใช้ชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมปัจจุบัน นักการศึกษาและผู้กำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐ ควรต้องพิจารณาสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ได้เอาใจใส่ในด้านการศึกษาของลูกให้มากขึ้น เพิ่มความหวังในด้านการเรียนในตัวลูกให้มากขึ้น ดังนั้นการเอาใจใส่เรื่องลูก ๆ ควรหาทางสนับสนุนให้ลูกได้เรียนหนังสือเพื่อให้เกิดผลดีต่อเด็กอเมริกัน

ไลออนส์ (Lyons. 1993 : 195) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูถึงปัญหาและลักษณะพฤติกรรมของวัยรุ่น ที่รวมเป็นแก๊งซึ่งส่งผลกระทบต่อโรงเรียน ด้านระเบียบวินัยและความปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ หรือครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความประพฤติและระเบียบวินัยของโรงเรียน มีความเห็นว่าเด็กที่รวมแก๊งวัยรุ่นนั้นส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่แตกแยก อยู่ในชุมชนที่ยากจน อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นเด็กที่มีผลการเรียนอ่อนกว่าปกติ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กตามมา

จากการศึกษาสรุปได้ว่า สาเหตุที่นักเรียนประพฤติดีระเบียบวินัยเนื่องมาจาก

1. สภาพครอบครัวของนักเรียน
2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียน

จอห์นสัน (Johnson. 1997 : 2767-A) ได้ศึกษาการใช้ทีมงานร่วมกันรักษาระเบียบวินัยด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนและการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของครู จะช่วยลดจำนวนพฤติกรรมเกี่ยวกับการกระทำผิดต่าง ๆ และส่งเสริมต่อการหยุดและเลิกพฤติกรรมเหล่านั้น นอกจากนี้ยังได้สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อการจัดทีมงานรักษาระเบียบวินัย และการจัดกลุ่มมาเพื่อให้คำปรึกษาของครูว่า จะช่วยป้องกันปัญหาการกระทำผิดวินัยซึ่งนำโรงเรียนสู่ความล้มเหลวได้หรือไม่และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเห็นด้วยของผู้บริหารว่ามีผลต่อประสิทธิภาพของแนวปฏิบัติทั้งสองประการ และอัตราการกระทำผิดวินัยในโรงเรียนหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนที่นักเรียนไม่ต่ำกว่าเกรด 5 และไม่เกินเกรด 8 จำนวน 180 โรงเรียน ในเมืองโอเรกอน จากคำตอบที่ได้ ผู้บริหารทุกคนเห็นด้วยว่า ทีมงานร่วมกันรักษาวินัยและการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของครูช่วยลดปัญหาการกระทำผิดวินัยและช่วยปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนและการลด เล็ก พฤติกรรมทำผิดวินัย มีความสัมพันธ์กับความเห็นด้วยของผู้บริหาร ที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้งสองอย่าง

บูล (Bull. 1998 : 699-A) ได้ศึกษาวินัยของนักเรียนในโรงเรียน โดยการดำเนินการบริหารของโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน ระเบียบวินัยของโรงเรียน การแก้ไขปัญหของนักเรียน และการปรับปรุงความประพฤติของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนควรจัดกลไกในการบริหาร เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนได้ดูแลปัญหาด้านวินัยของนักเรียน ไม่ใช่เป็นการจับผิดแต่เป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือสนับสนุน ให้นักเรียนได้แก้ไขความประพฤติของตนเองและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

เดดี (Dade. 1998 : 3820-A) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนในโปรแกรมพฤติกรรมหมู่พวก การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียน โปรแกรมการลดพฤติกรรมหมู่พวก โดยศึกษาจากโรงเรียนไฮสกูลในชนบท และการวิจัยได้ออกแบบเพื่อลดพฤติกรรมด้านลบ และพฤติกรรมที่เสียหายที่ได้แบบจากหมู่พวกและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนเห็นด้วยเป็นบางส่วน นักเรียนเห็นว่าโปรแกรมการลดพฤติกรรมนี้ประสบความสำเร็จในบางส่วน และมีการลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการในโรงเรียนเหล่านี้ โครงการนี้ได้ศึกษาพฤติกรรมในชั้นเรียน การติดต่อพบปะที่ไม่ได้รับการยอมรับ

ความคิดเห็นของที่ประชุมครู ผู้ปกครองนักเรียนการยี่กระเปียบวินัยของโรงเรียน พฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย การลักขโมย และการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักเรียนที่อยู่ในโปรแกรมนี้มีการลดพฤติกรรมการกระทำผิดที่ร้ายแรงลดน้อยกว่าเดิม นักเรียนที่เป็นวัยรุ่นมักก่อปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยบ่อย ๆ และปัญหานี้ส่งผลเสียต่องานวิชาการและด้านสังคมในโรงเรียน

ยิป (Yip, 2000 : 1432-A) ได้ทำการศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนของครูพลศึกษาคนหนึ่ง วิธีการศึกษาใช้การสังเกตหน่วยการสอน 2 หน่วยแรกของปีการศึกษาสำหรับแต่ละระดับชั้นใน 2 ระดับ (25 และ 22 บทเรียนตามสำคัญ) เครื่องมือวัดถูกระเบียบประจำและความคาดหวังใช้เพื่อศึกษากิจกรรมการจัดการเชิงป้องกันแล้ววิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนด้วยระบบสังเกต โครงสร้างภาระงานที่ขยายขึ้นการสัมภาษณ์ครูมุ่งเน้นการรับรู้ของครูเกี่ยวกับวินัยภายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยรวมผลการศึกษาพบว่า กฎ 5 ข้อ ระเบียบประจำ 7 ข้อ และความคาดหวัง 3 ประการได้ทำการสื่อความหมายของนักเรียนในตอนต้นปีการศึกษา การตอบสนองของนักเรียนต่อการสอน แสดงให้เห็นความสอดคล้องกับภาระงานที่ได้รับมอบหมายด้วยร้อยละสูงและอัตราความสำเร็จสูง พฤติกรรมที่ผิดของนักเรียนที่บันทึกไว้มีตัวอย่างน้อยมากยกเว้นในหน่วยการเรียน 1 หน่วย การเลือกเนื้อหา ระดับทักษะของผู้เรียน กลยุทธ์การจัดการและการเคลื่อนไหวในชั้นเรียน เป็นคำอธิบายที่เป็นไปได้สำหรับพฤติกรรมที่ผิดของนักเรียน ผลการสัมภาษณ์บ่งชี้ว่าครูรู้สึกว่าการวินัยนักเรียนส่งผลต่อโปรแกรมของครูในระดับหนึ่ง ในขณะที่ครูบางครั้งต้องขยายความคาดหวัง และจุดประสงค์ของครู อุทิศเวลาเพื่อภาระงานการจัดการปฏิสัมพันธ์ของระบบการสอนกับระบบการจัดการปรากฏชัดเจน

แอกซอย (Aksoy, 2001 : 473-A) ได้ศึกษาการจัดการห้องเรียนกับวินัยของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในตุรกี ผู้ศึกษาต้องการศึกษาปัญหาวินัยของนักเรียนในชั้นเรียน วิธีการแก้ปัญหา ปัญหาวินัยนักเรียนและทัศนคติของครูต่อการลงโทษนักเรียน ครูที่ร่วมโครงการมี 400 คน เลือกโดยการสุ่มจากครู 17,975 คน ในเขตแองการา ตุรกี เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามครู ส่งแบบสอบถามคืน 398 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาวินัยนักเรียนได้แก่การคุยในชั้นเรียน ไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย การทะเลาะวิวาท การรบกวนเพื่อนนักเรียน และการไม่เชื่อฟังครู ปัญหาที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมข้างต้นได้แก่ ปัญหาครอบครัว พ่อแม่ละเลยการเรียนของลูก ทัศนคติด้านลบต่อลูก รายการทางโทรทัศน์และความแออัดภายในชั้นเรียน

เอนซิสโซ (Enciso, 2001 : 961-A) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียนจากทัศนคติของนักเรียน ครู และผู้บริหาร พบว่า นักเรียนและครูคิดว่าการปฏิบัติตามระเบียบวินัย ไม่มีผลต่อการป้องกันหรือเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนผู้บริหารเห็นว่าครูผู้สอน

เป็นกลุ่มแรกที่จะทำให้นโยบายด้านระเบียบวินัยที่ประสบความสำเร็จไปใช้ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการของอาจารย์ที่ปรึกษา นักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการเรื่องวินัยของนักเรียน

เบสท์ (Best. 2001 : 4636-A) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนเมื่อมีการแนะนำให้ชั้นเรียนรู้จักกับผู้ใหญ่คนหนึ่งแล้วผู้ใหญ่นั้นมานั่งอยู่ในห้องเรียนในระหว่างการสอนเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 30 นาที ในฐานะผู้สังเกตและผู้เก็บรวบรวมข้อมูล สมมติฐานการศึกษานี้คือ การปรากฏตัวของผู้ใหญ่คนหนึ่งในห้องเรียนในระหว่างการสอนจะลดจำนวนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวินัยระหว่างครูกับนักเรียนลง วิธีการศึกษาใช้รูปแบบเชิงกึ่งทดลองที่ใช้เวลากลุ่มตัวอย่างเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม ในการออกแบบครั้งนี้ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมี 5 กลุ่ม เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรัฐจอร์เจีย การสังเกตวินัยนักเรียนครั้งนี้รวมทั้งสิ้นการทำ 600 ครั้งผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญอย่างยิ่งระหว่างจำนวนเฉลี่ยของปฏิสัมพันธ์ทางวินัยระหว่างครูกับนักเรียนเมื่อมี กับเมื่อไม่มีผู้ใหญ่คนหนึ่งมาปรากฏตัวในห้องเรียนในระหว่างการสอนปฏิสัมพันธ์ทางวินัยระหว่างครูกับนักเรียนที่มีจำนวนน้อยครั้งที่สุดเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่มีการปรากฏตัวของผู้ใหญ่หลาย ๆ เงื่อนไข สมมติฐานที่เป็นโมฆะ ซึ่งกล่าวว่า การปรากฏตัวของผู้ใหญ่ในห้องเรียนระหว่างการสอนจะไม่มีผลต่อจำนวนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวินัยนั้นถูกปฏิเสธ สมมติฐานที่กล่าวว่าการปรากฏตัวของผู้ใหญ่ในห้องเรียนระหว่างการสอนจะมีผลต่อจำนวนการมีปฏิสัมพันธ์ทางวินัยนั้นเป็นที่ยอมรับได้

ผลการศึกษานี้เสนอแนะว่าโรงเรียนที่นำผู้ใหญ่เข้ามาในห้องเรียนในระหว่างการสอนอาจจะเห็นปัญหาทางวินัยน้อยลง

แม็กนิลล์ (McNeill. 2002 : 3701-A) ได้ศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางวินัยของผู้ปกครอง (ได้แก่ การควบคุมที่ไม่ดีกับการนิเทศ วินัยที่ไม่สม่ำเสมอเกี่ยวกับวินัยทางกายภาพ และการทำหน้าที่ผู้ปกครองในทางบวกกับการทำหน้าที่ผู้ปกครองที่เข้ามาเกี่ยวข้อง) เพศ และความก้าวร้าวแบบเปิดเผยกับแบบเข้าเกี่ยวข้องของเด็กกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเด็กจำนวน 432 คน (เด็กชาย 250 คน และเด็กหญิง 182 คน) อายุ 5-9 ปี วิธีการศึกษา ผู้ปกครอง (มารดาที่มีอำนาจหน้าที่สูงสุด) ของเด็กแต่ละคนตอบแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ปกครองของตนและพฤติกรรมของบุตรของตน ครูทุกคนของเด็กแต่ละคนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยและแบบเข้าเกี่ยวข้องของนักเรียนของตน ผลการศึกษาเป็นการจำลองข้อค้นพบในอดีต ซึ่งเด็กหญิงแสดงให้เห็นความก้าวร้าวแบบเข้าเกี่ยวข้องมากกว่าเด็กชาย และเด็กชายแสดงให้เห็นความก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่าเด็กหญิง

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และความถดถอยพหุคูณแบ่งชี้ว่า การควบคุมที่ไม่ดีกับการนิเทศและวินัยที่ไม่สม่ำเสมอกับวินัยทางกายภาพสามารถพยากรณ์ความก้าวร้าว แบบเปิดเผยของเด็กได้ อย่างไรก็ตาม สหสัมพันธ์นี้ ยังต่ำกว่าที่คาดหวังและค่อนข้างน้อย (เช่น $R = 21$) ไม่มีปัจจัยวินัยของผู้ปกครองปัจจัยใดใน 3 ปัจจัยนั้นมีความสัมพันธ์กับความก้าวร้าว แบบเข้าเกี่ยวข้องกับของเด็กเลย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารผลการวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า บุคคลที่มีส่วนในการปลูกฝังและพัฒนาวินัยให้กับนักเรียนนั้นมีหลายกลุ่ม ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนนั้น มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาวินัย ให้นักเรียนประพฤติตนอยู่ในระเบียบ และมีวินัยในตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้มีความรู้ คู่ความดี มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY